

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální pedagogiky

Český tramping - specifický životní styl 20. století

Diplomová práce

Autor: Renata Šrámková
Studijní obor: Sociální pedagogika
Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jiří Semrád, Csc.

Hradec Králové

listopad 2015

Zadání diplomové práce

Autor: Renata Šrámková

Studium: P12231

Studijní program: N7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika

Název diplomové práce: Český tramping ? specifický životní styl 20. století

Název diplomové práce AJ: Czech tramping - specific lifestyle 20th century

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Tato práce představuje český tramping jako specifický životní styl dvacátého století. Téma bylo vybráno z následujících důvodů. Hlavním byla snaha uceleně popsat historii, současnost i charakteristické znaky českého trampingu. Dalším důvodem byly výrazné proměny tohoto hnutí po roce 1989 a analýza jeho dalšího vývoje. Zatímco počátek tohoto hnutí je v literatuře poměrně podrobně popsána, otázce jeho další existence je věnována daleko menší pozornost. Svoji podstatnou roli sehrála zajisté i osobní zkušenost s tímto hnutím. Cílem práce je na základě teoretické i empirické analýzy zjistit, zda klasický český tramping zaniká. Zvolené metody: metoda literární, obecně logická metoda, analýza, metoda strukturovaného dotazníku a rozhovoru

Anotace:

Tato práce představuje český tramping jako specifický životní styl dvacátého století. Téma bylo vybráno z následujících důvodů. Hlavním byla snaha uceleně popsat historii, současnost i charakteristické znaky českého trampingu. Dalším důvodem byly výrazné proměny tohoto hnutí po roce 1989 a analýza jeho dalšího vývoje. Zatímco počátek tohoto hnutí je v literatuře poměrně podrobně popsána, otázce jeho další existence je věnována daleko menší pozornost. Svoji podstatnou roli sehrála zajisté i osobní zkušenost s tímto hnutím. Cílem práce je na základě teoretické i empirické analýzy zjistit, zda klasický český tramping zaniká. Zvolené metody: metoda literární, obecně logická metoda, analýza, metoda strukturovaného dotazníku a rozhovoru

Garantující pracoviště: Katedra sociální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jiří Semrád, CSc.

Oponent: PhDr. Václav Škop, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 14.2.2013

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a s použitím uvedené literatury.

V Hradci Králové dne:

Renata Šrámková

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce Doc. PhDr. Jiřímu Semrádovi, CSc., za odborné a vstřícné vedení, Mgr. Lehečkovi za pomoc při praktické realizaci empirického šetření, manželovi, synovi a milé kolegyni Blance za neutuchající podporu.

Anotace

ŠRÁMKOVÁ, Renata. *Český tramping - specifický životní styl 20. století*

Hradec Králové: Pedagogická fakulta univerzity Hradec Králové, 2015.

Diplomová práce.

Tato diplomová práce si klade za cíl seznámit s historií a podstatnými myšlenkami tramského hnutí a pokusit se odpovědět na otázku, zda klasický český tramping mizí nebo má dosud své stálé místo v životním stylu soudobé společnosti.

Teoretická část se věnuje nejprve historickým souvislostem vzniku trampingu, poté i jeho významu v jednotlivých etapách novodobých dějin České republiky. Podrobněji se věnuje postavení trampingu po roce 1989 z hlediska sociologického i politickoekonomického a všímá si změn v postavení volného času v novodobé české společnosti. Zvláštní kapitola je věnována sociálně kulturním dimenzím českého trampingu. Pozornost je věnována filozofii tohoto hnutí a jeho charakteristickým znakům. V závěru této části je vznesena otázka nad další existencí českého trampingu.

Empirickou část diplomové práce tvoří analýza rozhovorů se členy tramského hnutí. Cílem této části je na základě teoretické i empirické analýzy zjistit, zda klasický český tramping zaniká.

Na základě shrnutí výsledků výzkumné části lze konstatovat, že český tramping doposud nezaniká, pouze se striktně zužuje okruh jeho členů a příznivců. Dále se ukazuje, že mizí tradiční podoba hnutí, kterou čím dál tím více ovlivňují moderní technologie, ať již komunikační, či současný outdoorový styl výstroje.

Zvolené metody: metoda literární, obecně logická metoda, analýza, metoda rozhovoru.

Klíčová slova:

Tramping, volný čas, pobyt v přírodě, životní styl, kamarádství, životní hodnoty, skauting.

Annotation:

ŠRAMKOVÁ, Renata. *Czech tramping – specific lifestyle 20th century*

Hradec Králove: Faculty of Education University of Hradec Králové, 2012.

Thesis

This thesis aims to comprehensively introduce the Czech tramping as specific lifestyle of the twentieth century. The author reflects on the philosophical legacy of the original movement to contemporary Czech society

The theoretical part deals with the historical contexts of tramping, and then its importance at various stages of the modern history of the Czech Republic. He dwells on the status of tramping after 1989 in terms of sociological and political economic and notes changes in the status of free time in the modern Czech society. A special chapter is devoted to the social and cultural dimensions of the Czech tramping. Attention is paid to the philosophy of this movement and its characteristic features. In the conclusion section raises the question of the further existence of the Czech tramping.

The empirical part is an analysis of interviews with members trampského movement. This section is based on a theoretical and empirical analysis to determine whether the classic Czech tramping expires.

Based on the results of the research part, we can say that the Czech tramping isn't disappearing, but the group of members became strictly narrower. And the traditional form of tramping is influenced by modern technology, whether by communication or current outdoor gear style.

Selected methods of literary method, generally logical method, analysis, interview method.

Keywords:

Tramping, leisure, picnics, lifestyle, friendship, life values, Scouting.

Obsah

Úvod

1. Historie a vývojové etapy trampingu	10
1.1. Pojem tramping	12
1.2. Zdroje trampingu	13
1.2.1 Woodcraft	13
1.2.2 Skauting	14
1.2.3. YMCA	15
1.2.4 Americká dobrodružná literatura a film	15
1.3 Vývojové etapy trampingu	16
1.3.1 Počátky trampingu	16
1.3.2 Období divokých skautů	16
1.3.3 Doba kovbojská (cowbojská)	17
1.3.4 Doba kanadská	18
1.3.5 Období druhého útlumu	21
1.3.6 Období nacistické okupace	22
1.3.7 Tramping po druhé světové válce	23
1.3.8 Tramping v období socialistického Československa	23
1.3.8.1 Padesátá léta	24
1.3.8.2 Šedesátá léta	25
1.3.8.3 Období normalizace a osmdesátá léta	25
1.3.9 Tramping po roce 1989	27
2. Sociálně kulturní dimenze českého trampingu	28
2.1 Filozofie trampingu	28
2.1.1. Vztah k přírodě	29
2.1.2. Trampská hudba	32
Porta	34
2.2. Charakteristické znaky trampského folkloru	35
2.2.1. Zvyklosti a rituály	35
2.2.1.1 Trampský slang	36
Přezdívky a místní názvy	37
Potlach	37

2.2.1.2.	Tramenské symboly a atributy	37
	Symbol lesní moudrosti	38
	Totem	38
	Domovenka	39
	Cancák	39
2.2.2.	Tramenská architektura	39
2.2.2.1.	Tramenské osady	39
2.2.2.2.	Tramenská tábořiště	41
2.2.3	Tramping a sportovní aktivity	42
2.2.4	Tramenské muzeum	44
2.2.4.1	Vznik a historie tramenského muzea	44
2.2.4.2.	Mobilní tramenské muzeum	45
3.	Sociálně ekonomické proměny společnosti na přelomu tisíciletí a český tramping	46
3.1.	Postmoderní společnost	46
3.2.	Volný čas	48
3.2.1.	Pojem volný čas	48
3.2.2.	Hlediska volného času	49
3.2.3.	Změny v trávení volného času	50
3.2.3.1.	Nezaměstnanost	50
3.2.3.2.	Odmítání volného času	51
	Neschopnost využití volného času	51
4.	Projekt a prezentace výsledků empirického šetření	52
4.1.	Teoretická východiska	52
4.2.	Cíle a úkoly empirického šetření	53
4.2.1.	Cíle výzkumné části, vedlejší cíle a základní okruhy výzkumných otázek	54
4.3.	Výběr účastníků šetření	55
4.4.	Analýza výzkumného nástroje	56
4.5.	Organizace empirického šetření	58
4.6.	Interpretace výsledků dat	58
4.6.1.	Tramenské kořeny	58
4.6.2	Přelom v trampingu	61

4.6.2.1	Moderní technologie	61
4.6.2.2	Soukromé vlastnictví pozemků	61
4.6.2.3	Změny v trávení volného času	62
4.6.3	Přínos tramského hnutí	62
4.6.3.1	Vztah k přírodě	62
4.6.3.2	Přátelství	63
4.6.4.	Budoucnost tramského hnutí	65
Závěr		67
Literatura		70
Přílohy		72

Úvod

Tramping jako specifický český fenomén je bezesporu zajímavým předmětem studia nejen sociální antropologie, ale těší se zájmu odborníků z oblasti volnočasových aktivit, různých environmentálních směrů a mnoha dalších.

Jedná se o jednu z prvních českých subkultur, která má dlouholetou tradici a jejíž poznání přispívá i k pochopení vývoje české společnosti během 20. století. Mnohé ze znaků trampingu se postupně staly součástí moderního českého folkloru, ať již se jedná o tramské písně, zvyky a slang.

Autorku zaujalo téma trampingu hned z několika důvodů. Tím hlavním byla osobní zkušenost s tímto originálním hnutím a stále viditelnější proměny tohoto hnutí po roce 1989. Dalším podnětem se staly výrazné změny v oblasti trávení volného času současné společnosti. V neposlední řadě autorku zaujaly některé moderní outdoorové aktivity, jejichž základem jsou bezesporu dlouhodobé tramské zkušenosti z pobytu ve volné přírodě.

Cílem práce je seznámit s historií a podstatnými myšlenkami tohoto hnutí a pokusit se odpovědět na otázku, zda klasický český tramping mizí nebo má dosud své stálé místo v životním stylu soudobé společnosti. Vědeckovýzkumný problém je formulován takto: Zaniká klasické české tramské hnutí?

Na základě tohoto definovaného problému je odvozena ústřední hypotéza celé práce, která zní: Klasický český tramping dostává nové dimenze.

Práce má teoreticko empirický charakter. V teoretické části jsou nejprve shrnuty základní získané poznatky z historie trampingu, od vzniku hnutí až po současnost. Další část se věnuje podrobnějšímu rozboru tramských idejí, rituálů a symboliky. Autorka se opírala o studium dostupných relevantních zdrojů, tedy nejen odborné literatury, ale také tramských časopisů, výročních brožur a dalších pramenů. Podrobných a důvěryhodných odkazů, které zobrazují toto hnutí, však není mnoho a souhrnná práce, která by význam trampingu zhodnotila v plné šíři, prozatím chybí.

Empirická část práce je kvalitativního designu, analyzuje řízené rozhovory se členy tramského hnutí různých věkových kategorií, jejich odpovědi a názory pomáhají osvětlit celou problematiku.

Při zpracování práce byla využita metoda literární, obecně logická metoda, analýza, metoda strukturovaného rozhovoru.

Klíčovými pojmy této diplomové práce jsou: tramping, volný čas, pobyt v přírodě, životní styl, kamarádství, životní hodnoty, skauting.

1. Historie a vývojové etapy trampingu

1.1 Pojem tramping

Výraz „tramp“ shrnuje v anglicky mluvících zemích synonyma našich podstatných jmen a sloves v souvislosti s pěší chůzí například toulání, toulat se, pochod, pochodování, šlapání, šlapat, vandr, vandrování atd. V USA znamená také pojmenování pro deklasované živly jako tuláky, vandráky, pobudy či vagabundy nebo pro nezaměstnaného, který si hledá příležitostní práci.

Původního hanlivého označení použil i spisovatel Karel May ve svém dobrodružném příběhu *Poklad ve Stříbrném jezeře*, napsaném v roce 1890.

V průběhu doby se výklad pojmu **tramp** a **tramping** několikrát měnil, v závislosti na politické a společenské atmosféře dané doby.

Ve spojitosti s trampským hnutím často citovaný Masarykův slovník naučný z r. 1933 vysvětluje pojem tramping takto: „*Tramp (trempe) anglicky tulák, bezcílný cestovatel pěšky. V nejnovější době název pro výletníky, pěstující pravidelný weekend a táboření v přírodě, na rozdíl od skautů (sr. Skauting) velmi volného rázu. Podle vzoru amerických. si evropští trampové osvojili různé zvyky a způsoby: zpěv kolem táborového ohně, chaty k občasnému pobytu, někde i organizaci tábora v osadu s šerifem (v. sheriff) v čele atd. Výstřelky trempskeho hnutí se potírají dohledem v lesích a na březích řek, prováděným zemským četnictvem nebo soukromým lesním zřízenectvem. České trampské hnutí vytvořilo i zvláštní argot, často groteskní - (paďouři, fešule, potlach, táborák atd.) a vydává i vlastní časopisy*”.

Známý Ottův naučný slovník přibližuje výraz tramp takto: „*Tramp (trempe), v americké angličtině název tuláka, u nás však původně neorganizovaný táborník, který věnoval čas campingu neb táboření čili trampingu.*“

Slovník cizích slov z roku 1981 vysvětluje tento pojem takto: „*Táboření původně v divočině, dnes provozované rekreačně ve volné přírodě*“ (Klimeš, 1983, s. 739).

1.2 Zdroje trampingu

Mnohé z pramenů, které se zabývají historií a současností českého trampingu, spojuje jeho vznik s inspiračními zdroji těchto mládežnických hnutí - Woodcraftu, Skautingu a českého Junáka. Někteří autoři spojují vznik trampingu i s působením organizace IMCA a s vlivem americké dobrodružné literatury a filmu po první světové válce (Waic, 1992, s. 10). Nelze však opominout ani vliv převratných společenských změn počátku 20. století a revoltu tehdejších mladých lidí prosadit zcela odlišné hodnotové struktury, než vyznávaly generace před nimi (Kašák, 2009, s. 9).

K neprávem opomíjenému, avšak velice důležitému předpokladu vzniku trampingu patří i geografické hledisko české země. „*Členitá a malebná česká krajina protkaná roklemi potoků a údolími řek, zvlněná kopečky pahorkatin i vrchovin a pokrytá více než z jedné třetiny lesem byla přímo uzpůsobena ke vzniku tohoto hnutí.*“ (Kašák, 2009, s. 9).

Romantické přírodní scenérie se nacházely v blízkosti Prahy a dalších velkých měst a byly dostupné - a to je další zajímavý a důležitý fakt - po železnici. Intenzivní výstavba hlavních železničních sítí v 70. letech 19. století i pozdější výstavba sítí lokálních v letech osmdesátých zanechala z dob Rakouska Uherska hustou dopravní síť, která umožňovala objevovat místa dříve jen těžko dostupná. Typickou ukázkou může být například Posázaví a slangový název pro místní železnici „Posázavský pacifik“. Je vhodné také připomenout, že v době první republiky byl šestidenní pracovní týden a k trampingu zůstala volná pouze sobotní odpoledne a neděle. Jestliže měl být tento relativně krátký čas zcela využit k toulkám přírodou, přicházela velmi vhod právě železniční doprava, která byla levná a dostupná.

1.2.1 Woodcraft

Na počátku 20. století, konkrétně v roce 1902, vzniká další celosvětové hnutí, které ovlivnilo miliony mladých lidí po celém světě a které je možno začlenit mezi kořeny trampingu. Zakladatel tohoto hnutí, Ernest Thompson Seton, se inspiroval svými zážitky z přírody a vytvořil nové a originální pojetí mimoškolní výchovy v přírodě, kterou pojmenoval woodcraft (Janiš, 2009, s. 9).

Pojem „woodcraft“ je možné volně interpretovat buď jako „znalost lesa a života v něm, zálesáctví“, nebo, což je méně běžné „řezbářství, dovednost v práci se dřevem“.

V našich zemích se tento výraz tradičně překládá jako „lesní moudrost“. Tento obrat se snaží vyjádřit podstatu a filozofii mládežnického hnutí dle zakladatele E.T.Setona. Někteří autoři se opírají také o jeden z možných významů výrazu „craft“ ve smyslu „cech, společenství“ a domnívají se, že daleko výstižnější překlad je „lesní bratrstvo“ (Pecha, 1999, s. 6).

Seton se domníval, že prostředí města a špatně volené výchovné metody spjaté s měnícím se životním stylem vedou k tomu, že děti a mládež tráví svůj volný čas nevhodným způsobem. Setonova filozofická a etická koncepce, založená na předpokladu, že se člověk rodí jako čistá, nezkažená bytost, která se může výchovou, akceptující přirozené pudy, pod zušlechťujícím vlivem volné přírody přiblížit ideálnímu jedinci. Samotný obsah aktivit woodcraftu se odvíjel od potřeb jedince, který chce v případě potřeby přežít v přírodě. (Janiš, 2009, s. 10).

V českých zemích se tímto hnutím inspiruje již v roce 1913 profesor berounského gymnázia Miloš Seifert, který zakládá první woodcrafterský oddíl pod názvem „Děti živěny“. O dva roky později se obdobné oddíly spojují v tzv. Obec Psohlavců. Během neklidného období let 1918/1919 tato organizace mění dvakrát název, nejprve na Děti svobody, o rok později na Junáckou obec Psohlavců. (Kašák, 2009, s. 21).

1.2.2 Skauting

Souběžně s woodcraftem se rozvíjí další koncepce mimoškolní výchovy. Jedná se o skauting, jehož zakladatelem byl Angličan sir Robert Baden-Powell. Inspirací pro Baden-Powella byla jeho vlastní služba v armádě a jeho příručka pro mladé vojenské kadety. Ovlivněn byl zčásti také souběžně vznikajícím hnutím woodcraft.

Ačkoliv se dílčí názory obou zakladatelů - například na pojetí a metody výchovy - značně rozcházel, cíl výchovy zůstává pro oba muže shodný - ukázněný, morálně uvědomělý, samostatný a zodpovědný mladý člověk. Dílo obou mužů zásadně ovlivnilo podobu českého skautingu, který je jedním z nejvýznamnějších kořenů trampského hnutí. Zatímco E. T. Seton obohacuje hnutí romantikou a láskou k přírodě, Baden-Powell předává skautingu kázeň, pořádek a vojenskou disciplínu (Šantora, 2012, s. 14 - 20).

Je zajímavé, že zatímco v sousedních zemích se skautingu chopili vojenští činitelé, pro český skauting je charakteristické, že u jeho zrodu stáli pedagogové - František Hofmeister, Jan Hořejší a nejznámější Antonín Benjamin Svojsík. Právě ten rozpoznal, že jde nejen o rozšíření tělesné výchovy, ale o zcela nový, zásadní systém výchovy mládeže (Šantora, 2012, s. 19).

Posláním skautingu je působení na všechny členy hnutí a vést je k duchovní, mravní a tělesné zdatnosti tak, aby byli připraveni plnit své povinnosti vůči bližním, vlasti a společnosti. Skauting podporuje vlastenectví, je však zároveň celosvětovou organizací vedoucí k bratrství mezi národy, globální odpovědnosti a k překonání úzkého nacionalismu. Prostředkem je činnost zaměřená zejména na turistiku a pobyt v přírodě, která vychovává k praktickým dovednostem, družnosti a sebekázi. Skauting využívá velkého vlivu vrstevnické skupiny a pozitivních vzorů věkově blízkých vedoucí, nenásilnou formou učí zodpovědnosti za druhé (Pávková, 2008, s. 143).

1.2.3 YMCA

Křesťansky orientované nepolitické a nevýdělečné hnutí, které usiluje o plnohodnotný život mladých lidí. Názem IMCA je zkratkou anglického názvu Young Men's Christian Association, jehož českým ekvivalentem je „Křesťanské sdružení mladých lidí (Pávková, 2008, s. 145).

Hlavním smyslem a účelem a úkolem této organizace bylo rozšíření křesťanských hodnot a podpora žádoucího trávení volného času. Tato mezinárodní organizace postupem času zakotvila i v tehdejší Československu, kde se jejím předsedou stal pedagog a filosof František Drtina. Mezi její aktivity patřilo organizování a propagování nejrůznějších sportů (atletika, volejbal, házená atd.), další nedílnou součástí bylo i pořádání pobytů v přírodě nebo letních táborů (Janiš, 2009, s. 9).

1.2.4 Americká dobrodružná literatura a film

Tramping ovlivnila především díla těchto amerických autorů: J.A. Coopera, J.O. Curwooda, Z. Greye, B. Harte a především J. Londona a E.T. Setona.

Ve všech dílech těchto spisovatelů najdeme motivy, které vznik trampingu pravděpodobně ovlivnily nejvíce: obrazy drsné, nebezpečné, avšak krásné přírody a naproti tomu téma silného, nezdolného, mnohdy osamělého jedince (ať již člověka nebo zvířete), kteří všem nástrahám divočiny úspěšně vzdorují (Wais, 2009, s. 13).

1.3 Vývojové etapy trampingu

Historický vývoj trampingu, trvající bezmála jedno celé století, je možno rozdělit na jednotlivé etapy. Tato období jsou velmi různorodá, charakterizována především pohled společnosti na hnutí,

1.3.1 Počátky trampingu

Základem trampingu je pobyt či táboření v přírodě. Většina pramenů, které se zabývají historií tohoto hnutí, obvykle datuje jeho vznik až do období po I. válce, často bývá za „zrod“ trampingu považován rok 1918, kdy vznikla první tramská osada „Ztracená naděje“ nebo také „Ztracenka“

Průkopníky tábornictví můžeme však nalézt již v letech před první světovou válkou. Byli jimi mladí členové českých sportovních turistických organizací, kteří vyráželi na výlety do okolí Prahy, nejčastěji pěšky či na různých plavidlech (Waic, 1992, s. 8). Některé zdroje řadí k předchůdcům trampingu i tzv. zelené kádry, což byly ozbrojené oddíly a skupiny složené ze zběhů rakousko-uherské armády za 1. světové války, které se skrývali za podpory místního obyvatelstva (u nás zejména v Moravských Beskydách a na Slovensku).

Karel Jakeš-Kayman, populární jihočeský tramský publicista, zpracoval historii vzniku trampingu ve svém regionu a první zmínky o něm datuje do roku 1912. Dokládá, že v roce 1914 měl trampingu u nás už pevnou základnu. Reportér a spisovatel Stanislav Motl klade počátky trampingu dokonce do roku 1911.

1.3.2 Období divokých skautů

Toto počáteční, poměrně krátké období trvá zhruba do první světové války. „Divokými skauty“ se nazývali mladí lidé, většinou bývalí členové Skautu, kterým nevyhovoval polovojenský způsob organizace tohoto hnutí a jeho poměrně přísná pravidla. Je tedy možné, že odchod mnohých členů způsobila právě známá úskalí věku adolescence:

„...skautští vůdci vedli své oddíly do přírody, prostředí tak blízkému romantice a bezprostřednosti dětské duše. Neobyčejně pestrá činnost nepochybně přispívala k fyzickému a duševnímu rozvoji skauta a pomáhala formovat pozitivní charakterové vlastnosti. Tato činnost byla však blízká spíše dětské mentalitě. V době dospívání se mnohým klukům stal skautský kroj těsným.

Zatoužili po volnosti, po cestách bez hranic a omezení. Vyzbrojeni skautskými dovednostmi a láskou k přírodě se dali na stezky dosud nepošlapané...kde nebyla žádná organizace, žádní vůdcové, kde byl člověk volný a svobodný.“ (Waic, 2009, s. 11).

Jan Korda, známý skladatel populárních trampských písní (mj. i autor trampské hymny Vlajka vzhůru letí) a propagátor myšlenek trampingu, vzpomíná na příčiny odchodu ze skautské organizace takto: „ *Skauting byl dobrou přípravou, jenže já jsem při svém krátkodobém skautování měl pocit, že té dobrovolné skautské výchově něco chybí... V debatách s druhými stejně smýšlejícími skautíky jsme se shodli na tom, že to, co nám schází, je naprostá volnost počinání, po které jsme skrytě všichni toužili. Proto jsem brzy zběhl, a stal se nejprve „divokým skautem a pak tulákem-stanařem-trampem“* Je tedy možné, že svobodomyšlnost dospívajících chlapců a jejich bouření se proti autoritě sehrálo v odchodu z organizovaných hnutí velkou roli.

První výlety divokých skautů směřovaly do Prokopského údolí. Tamní romantická příroda, plná skalních masivů, převisů a jeskyní, přímo vybízela k vyzkoušení zálesáckých schopností. První cesty, nazývané „toulky“, bývaly pouze jednodenní, s večerním návratem domů. Přespání o samotě v lesích bývalo již považováno za velké dobrodružství, které vyžadovalo velký kus odvahy (Berka, 1991, s. 97). Později se průkopníci trampingu začali vydávat také po proudu Vltavy, Berounky a Sázavy.

Toto období bývá také někdy nazýváno „doba indiánská“. Tento název je vysvětlen tehdejším obdivem českého národa k utlačovaným indiánským kmenům, které bojovaly proti přesile bílých: „ *Generace z počátku tohoto století hledala svůj vzor právě u Indiánů, ale již dávno před ní žilo několik generací, které se k indiánskému stylu života v přírodě a k čestnosti hlásily, byl jim vzorem, obdivovaly jej a mnohým byl i uměleckou inspirací mimořádného významu“* (Berka, 1991, s. 99).

V této souvislosti jsou vzpomínána významná díla M. Alše, J. V. Sládka a A. Dvořáka, která se indiánskou tematikou zabývají. Romantika tohoto období se objevovala také v přezdívkách jednotlivců i skupin (Černí medvědi, Supové, Utahové, Sedící Býk apod.).

1.3.3 Doba kovbojská (cowbojská)

. Toto období, ovlivněné zpočátku nadšením z ukončení I. světové války, později značnými politickými i společenskými změnami v celé Evropě, trvá zhruba do roku 1926.

Tuto etapu vývoje trampského hnutí, jak již název napovídá, silně ovlivňuje příliv amerických dobrodružných filmů i knih na český trh.

Pro vývoj trampského hnutí jsou stěžejní dvě díla. Autobiografický román Cesta amerického spisovatele a dobrodruha Jacka Londona, který v našich zemích poprvé vyšel v roce 1922 a dal nově vznikajícímu hnutí název.

Hlavními hrdiny tohoto příběhu jsou tuláci, kteří cestují po Spojených státech na vagonch nákladních vlaků a živí se žebrotou a příležitostnou prací. Tehdejší překladatel Cesty J. Vorel nenahradil ve svém textu výraz *tramp* českým ekvivalentem *tulák, pobuda* z toho důvodu, aby odlišil českého „tuláka“ od amerického, který se navíc odlišoval specifickým způsobem osobní přepravy. „Výraz „tramp“ pochází z angličtiny, ve které je hanlivým označením pro „tuláka, pobudu“. Ovšem v češtině získal paradoxně úplně jiný obsah. Pejorativnost byla potlačena na úkor dobrodružného a romantického aspektu tuláctví“ (Kašák, 2009, s. 11)

Je zajímavé, že ačkoliv román Cesta vyšel i v období po druhé světové válce, již se v těchto vydáních s výrazem tramp nesetkáváme. Je to právě z toho důvodu, že od r. 1922 získal během několika málo let v češtině jiný význam. Z tuláka (pobudy) se významově stal člen určitého hnutí a nová vydání knihy toto jazykové hledisko respektovala. (Kašák, 2009, s. 10).

Druhým dílem, které velmi ovlivnilo podobu vývoje trampingu, byl klasický americký western Červené eso.

Zajímavá je věková struktura i sociální status tehdejších vyznavačů trampingu. Nejvíce trampů bylo z řad mladých dělníků, kteří v toulkách přírodou (a nezdědka bohužel i v alkoholovém opojení) hledali útěk před každodenní dřinou či marným hledáním vhodného zaměstnání. Méně trampů bylo již z řad středoškoláků a mladých intelektuálů. Ti většinou přecházeli z výše zmíněných důvodů ze skautské organizace. Nejméně bylo učňů, kteří v neděli navštěvovali (či byli nuceni navštěvovat) tzv. pokračovací školu, které jim měla doplnit stávající vzdělání. Jelikož vojenská služba byla od dvaceti let v této době povinná, zdá se, že trampingu se v té době věnovali mladí lidé ve věku 15-20 let.

1.3.4 Doba kanadská

Toto období trvá zhruba od r. 1927. Oproti předchozímu, poněkud výstřednímu a divokému, se toto období vyznačuje umírněnou střízlivostí nejen v oblečení a výstroji, ale i v chování. Doba kanadská také zavádí trvalé používání označení tramp a tramping, které natrvalo nahrazuje pojmy divoký skaut, výlety či toulky.

Období třicátých let znamená masový rozmach trampského hnutí v celých českých zemích. Tramping se stává v této době módním hnutím. Začínají se vydávat trampské časopisy - jako první v roce 1929 časopis Tramp, v jehož redakci působil mimo jiné i Géza Včelička a Josef Peterka, známý pod přezdívkou Bob Hurikán. Také některé noviny a časopisy začínají

ve svých vydáních zavádět svou tramskou rubriku. Jako příklad lze uvést rubriku „Z našich osad“ v týdeníku Ahoj na neděli, která vznikala v roce 1933. Mnohé z tramských časopisů však pro finanční potíže přestaly velmi brzy vycházet (Waic, s. 68).

Velmi populární se rovněž stávají tramské písně, které jsou často vydávány na gramofonových deskách renomovaných nahrávacích studií (Supraphon, Ultraphon, Homocord, Polydor, Columbia aj.). V různých edicích vycházejí jejich jednoduché notové záznamy. Líbivost tramské písně vede často k účelové řemeslnosti hudebních skladatelů a je terčem posměchů. Příkladem je refrén písně „Recept na tramskou píseň“ od tehdy velmi známého pěveckého tělesa Pěvecké sdružení učitelů Kocourkovských: *„Vezmi vášeň rudých retů, vraž do toho Margaretu a pak jedno keňu malé, sladkou Havaj a tak dále. Všechno vraž do chaty u jezera, zabal to do večerního šera, zapal ohně táborové a máš píseň pro trampové.“* Nepochopení parodie a ironického tónu se objevilo ihned, jak byla píseň vydána: *„Nevinná skladba se vysílala v rozhlase a vzbudila nečekané ohlasy. Vedle velkého množství pochvalných reakcí byly zde i některé negativní. Nelíbila se některým pravověrným trampům, kteří jí byli dotčeni, i jednomu renomovanému skladateli tramských písní, jejich dobrému známému, který se urazil. Nelíbila se překvapivě i některým lidem na straně druhé, kde bylo možné očekávat příznivý ohlas. Klasickou ukázkou nepochopení byl protestní dopis, který dostal Radiožurnál od učitelského sboru školy v Kostomlatech na Nymbursku, kde stálo doslova: „Protestujeme, aby byly v českém rozhlase vysílány písně od takových individuí, kteří se vydávají za učitele a znevažují tak dobré jméno veškerého českého učitelstva a kteří nevědí ani, že čtvrtý pád množného čísla od slova tramp je trampy a ne trampové. (Dopis je v kocourkovském archivu.)“*. (Káš, 2007, s. 201-202).

Masová oblíbenost trampingu byla parodována i v jiných uměleckých dílech té doby, jako další příklad lze uvést filmovou komedii Dobrý tramp Bernášek režiséra K. Lamače a nelze opomenout ani knihy spisovatele J. Žáka „Vzpouza na parníku Primátor Ditrich“ a „Dobrodružství šesti trampů“.

Typické pro toto období je i vydávání tzv. rodokapsů. Tento zkrácený název edice Románů do kapsy zůstává dodnes živý pro souhrnné označení levnějšího vydání dobrodružné literatury, často jednoduchého, přímočarého děje. Ve třicátých letech se však tyto příběhy stávaly inspirací pro mnohé vyznavače tramského hnutí a byly velmi ceněny a vyhledávány.

V souvislostech s rozmachem trampingu v této době je vhodné zmínit určitou snahu jednotlivců i skupin vnášet do doposud nestranického hnutí politický rozměr. *„Mnoho členů tramského hnutí bylo příslušníky nižších sociálních vrstev sympatizujících s levicí. Některé tramské magazíny otevřeně proklamovaly komunistické ideje a i jinak byly propojeny*

s Komunistickou stranou Československa. Na druhou stranu mnoho trampů s tímto přístupem nesouhlasilo a mělo odlišný, apolitický náhled na trampingu. Ovšem i ten mohl být samozřejmě odrazem určitého politického přesvědčení, povětšinou nelevicového“ (Špringl, 2013, s. 12)

Masovost a neorganizovanost trampingu, jehož členové byli především mladí lidé, začíná v této době zajímat také tato politická hnutí - komunistické, nacionalistické a národně socialistické. Největšího úspěchu dosáhli v tomto směru komunisté, kteří využili nejistých sociálních problémů mladých lidí v období tehdejší hospodářské krize, a podařilo se jim, byť jen přechodně, část trampů ovlivnit. Je nutné si také opět připomenout, že převážná část tehdejších trampů pocházela z nižších sociálních vrstev. Na počátku roku 1930 zavedl levicový Rudý večerník rubriku Z údolí a osad, ve které se komunisté snažili získat tramy pro své myšlenky.

Tyto snahy nakonec vedly k rozdělení trampského hnutí na politické a nepolitické. Političtí trampové soustředění kolem časopisu Tramp a později v trampských obranných výborech se částečně a dočasně sblížili s komunisty, byť s KSČ přímo nespolupracovali. Obhajobu trampingu se snažili spojit s dobrem za dobré sociální podmínky mládeže.

Nepolitičtí trampové odsoudili zneužívání trampingu k politickým cílům a tvrdili, že nejlepší obranou trampingu je distancování od hrubých výstřelků některých trampů a jeho apolitičnost.

V následujících letech nastává období vynuceného oslabení trampského hnutí, též nazývané „období druhého útlumu“ (jako první období útlumu je někdy nazýváno období I. sv. války).

Velmi zajímavou a rozporuplnou kapitolou v dějinách trampingu je postoj zakladatele českého skautingu A. B. Svojsíka k tomuto hnutí.

Bob Hurikán ve své knize „Dějiny trampingu“ o něm píše s nepředstíranou úctou a hrdostí. Zmiňuje jeho úsilí při zakládání českého skautingu i snahu o přizpůsobení anglického skautingu české mentalitě. Prvotním ojedinelým odchodem mladých lidí nepřikládal Svojsík zpočátku význam a hleděl na něj shovívavě: *„Je to naše vina, že opouští řady skautingu. Nedovedeme je udržeti a zaujmout. Je nakonec jedno, jakou mají barvu košilí. Je důležité, že dále pěstují táboření a život v přírodě. To dobré ze skautské výchovy v nich zůstane“* (Noha, 1969, s. 13).

Avšak později, v roce 1924, vychází v Národních listech článek „Bílá otrokyně v centru Evropy“, jehož autorem je právě A. B. Svojsík. Tento článek se k trampingu vyjadřuje poměrně nepřátelsky, líčí jej jako hnutí amorální, úpadkové, což dokládá na příkladu stanov trampské osady „Býčí oko“. Bohužel citace z těchto stanov jsou vytrženy z kontextu a auto-

rem není pochopena ani jejich nadsázka a poněkud drsný tramský humor (tzv. kanada). Zdá se, že A. Svojsíkovi byl pomyslným trnem v oku odchod mnoha členů skautingu k svobodomyšlnému a neformálnímu tramskému hnutí.

1.3.5 Období druhého útlumu

V dubnu roku 1931 vyšla v platnosti vyhláška tehdejšího zemského prezidenta Hugo Kubáta, která vydává velmi přísná opatření proti tramskému hnutí (doslovně proti výstřelkům campingu a trampingu):

„ Zakazuje se... všeliké nepřístojné jednání nebo chování na místech veřejných, nebo veřejně dostupných, kterým se ruší neb ohrožuje veřejný pořádek, klid, bezpečnost, dobrý mrav nebo slušnost nebo se vzbuzuje veřejné pohoršení zejména: společné táboření osob různého pohlaví v přírodě i ve stanech, chatách a srubech – vyjímaje táboření rodinné - , pobíhání v nedostačném úboru koupacím mimo obvod vykázaných koupališť, zpívání popěvek obsahující nemravného, dále nošení zbraní, zvláště zbraní zakázaných bez platného zbrojního pasu a koupání na místech zakázaných.

Přestupky této vyhlášky, jejíž účinnost počíná dnem vyhlášení, trestati budou – bez újmy soudního stíhání – politické úřady I. stolice tresty na penězích od 10 Kč do 5000 Kč nebo na svobodě od 12 hodin do 14 dnů.“

Zajímavý je osobní náhled významné osobnosti českého trampingu Boba Hurikána k této vyhlášce i následujícímu dění: *„ jistě mi dá každý ze starých trampů za pravdu, že to byl právě časopis Tramp, který svým psaním a periferní stylizací (takzvanou modernou) tento zákaz přímo vynutil. V časopisu se nebojovalo věcnými argumenty, články byly mnohdy nezdravě agresivní a zaujaté. Po vyhlášení Kubátova výnosu se očekávalo, že se všichni trampové spojí. Vše tomu opravdu nasvědčovalo. Dne 19. května 1931 se v Praze, v Pivovarnické zahradě na Královských Vinohradech, sešlo velké protestní shromáždění. Sjelo se sem na deset tisíc trampů, kteří vyjádřili nesouhlas s výnosem. Byli tu i zástupci časopisu Tramp, kteří předtím dali čestné slovo a slíbili, že nebudou této opravdu dějinné chvíle tramského hnutí využívat k politickým cílům.*

Stačí si ale dnes najít České slovo z 20. května 1931 a přečíst si například projev řemeslného řečníka M., který se označoval za trampa. První velké vystoupení trampů v Praze skončilo tak, že se dokonce uvažovalo o tom, že Kubátův výnos bude ještě rozšířen. Hovořilo se o tom, že není vhodné pouštět vůbec trampy do lesů.“ (Hurikán, 1990, s. 247).

Zpočátku byly zákroky četníků proti trampům velmi razantní, dokonce se výraz „tramping“ začal používat pro jakoukoliv potulku a přestupky. Horliví četníci pořádali každou sobotu policejní akce, tzv. šťáry po údolích a osadách, chycení provinilci pak byli popotahováni často kvůli maličkostem po venkovských soudech. Později se však vše pomalu vracelo do původních zvyklostí a nakonec, v květnu 1935, byly nepopulární Kubátovy výnosy Nejvyšším správním soudem definitivně zrušeny. Zdroje, zabývající se historií trampingu shodně zmiňují, že ke zrušení Kubátových výnosů přispěl i nejmenovaný osadník z Libčického údolí, který se neváhal kvůli neoprávněné pokutě 30,- Kč obrátit k Nejvyššímu správnímu soudu. (Berka, 1991, s. 108-109).

Následující léta byla jen krátkým vydechnutím před tragickými roky nacistické okupace.

1.3.6 Období nacistické okupace

V období protektorátu Čechy a Morava bylo svobodomyšlné tramské hnutí velmi pečlivě sledováno okupačními bezpečnostně - represivními složkami, avšak přímo perzekuováno nebylo. Tramské hnutí bylo na veřejnosti prezentováno většinou jako neblahý produkt prvorepublikové demokracie: „ *rázně se zakročí při odstraňování nešvarů, objevených se jako následek dříve tak rozšířené špatné literatury a bezcenných filmů. Pryč s falešnou amerikanizovanou romantikou, která je jedem pro duši mladistvých. Obraz patnácti a šestnáctiletého hochy, který ve fantastickém úboru za doprovodu brnkání na kytaru zpívá unylé songs o srdci láskou zlomeném, kouřících pistolích a cowbojích sedících mezi kaktusy, místo aby se trochu více staral o práci a školu, musí být napříště ukazován jen jako obraz smutné minulosti, nad nímž každý zdravý chlapec propukne v smích*“ (Kašák, 2009, s. 12).

Pro srovnání je vhodné doplnit, že v této době vzniká v německých zemích českému trampingu podobné hnutí Edelweißpiraten, jehož členy se stávají mladí lidé, kteří nesouhlasí s militaristickým stylem tehdejší oficiální organizace Hitlerjugend. Také tito mladí lidé vyznávali lásku k přírodě, svobodu a upřímné přátelství.

Za zmínku stojí také vznik a činnost tramské zimní brigády, jejímž hlavním organizátorem byl Bob Hurikán. Jádro této brigády se vytvořilo již v roce 1939. Tato organizace měla zhruba dvě stě členů a zabývala se hlavně zpravodajskou činností, drobnými sabotážemi, zásobováním partyzánů, ukrýváním uprchlých zajatců apod. Na mnohých osadách vznikala hnutí odporu proti okupantům, za jejichž činnost často zaplatili mladí příslušníci trampingu zatčením, výslechy i vlastním životem. Za druhé světové války také proniká česká tramská

kultura do okolních zemí - ať již byli nositelé mladí lidé nasazení na práci do Říše, příslušníci cizineckých legií, či českoslovenští letci sloužící u jednotek RAF.

1.3.7 Tramping po druhé světové válce

Velmi krátké období v letech 1945 -1948 je dobou krátkodobého a radostného vydechnutí po útrapách válečných let. Na osady se vrací život, avšak ne na dlouho: „...*existenční zájmy i poválečný hospodářský vývoj zasahují do trampských osad, pěveckých souborů a do trampského života vůbec. Mnoho kamarádů odchází do pohraničí, na vojnu, žení se, a má i jiné zájmy, které byly za protektorátu potlačovány. Rozpadají se pěvecké soubory, řady osadníků řádnou, některé osady zanikají a jen málo ohňů plane na tábořištích. Přichází rok 1948 a s ním nové společenské a hospodářské změny. Tato doba bohužel nepřeje trampingu*“. Mnozí ze zakládajících členů začínají prohlašovat, že tramping byl pouze jejich „divoké mládí“ a že mu patří již jen vzpomínky (Mácha, 1967, s. 80).

1.3.8 Tramping v období socialistického Československa

S poměrně velkou oblibou trampingu v letech 1948-1989, ať již v jeho ryzí tábornické formě, nebo na osadách, bezpochyby souvisí i tendence utíkat před pravidly společnosti do azylu přírody, nemožnost cestovat do zahraničí a dále omezené možnosti v oblasti trávení volného času i svobodné pracovní seberealizace. Důležitý byl také fenomén vzpoury, přitažlivý nejen pro mladou generaci (Kašák, 2009 s. 15).

Zajímavé je, že pronásledování trampů po roce 1948 v tak rozsáhlém měřítku nikdo neočekával. Přispíval k tomu i fakt, že většina předválečných trampů pocházela z řad dělnické mládeže, včetně pozdějších významných politických představitelů (A. Zápotocký). Problém ovšem spočíval v tom, že se trampové nikdy nechtěli politicky angažovat a odjakživa také odmítali všechny pokusy o organizovanost. Proto i to malé procento mládeže, které tehdy trampovalo, překáželo, neboť narušovalo ideovou jednotu ostatních mladých lidí (Kučerová, 2001, s. 5)

Poválečné postupné zkracování pracovní doby a nárůst objemu volného času patřilo k jevům, které mimořádně významně ovlivnily vývoj životního stylu v evropských zemích, tedy i v socialistickém Československu. Podle dobových ideologických představ měly volný čas vyplňovat primárně projevy společenské angažovanosti, sebevzdělání a tělesná aktivita, reali-

ta však vyhlížela odlišně a ve formách trávení volného času se zejména mladá generace v některých etapách značně přibližovala svým vrstevníkům jinde v Evropě (Franc, 2013, s. 3).

V období socialistického Československa dochází také k diferenciaci uvnitř samotného trampského hnutí. Někteří jednotlivci, party i celé osady se začínají dívat s despektem na chatová městečka, která vyrostla na původních trampských lokalitách a jezdí tábořit opět do opuštěnějších oblastí. Ve své podstatě se tak myšlenkově vrací k prapočátku trampingu a k jeho nejryzejší formě. Ačkoliv socialistický řád nebyl trampingu nikdy příliš nakloněn, v pohledu společnosti na tento směr dochází během doby k několika příznivějším výkyvům.

1.3.8.1 Padesátá léta

Období padesátých let je v obecném povědomí zapsáno jako zvlášť temná kapitola národních dějin. Po únoru 1948 zažilo Československo změny s dlouhodobými důsledky; došlo k destrukci parlamentní demokracie, ke stalinským procesům, k násilné kolektivizaci i k drtivé měnové reformě.

V padesátých letech byli trampové oficiálně prezentováni jako velmi pochybné, až kriminální živly. Velmi časté byly v těchto letech razie, organizované bezpečnostními složkami: „*Například byla obkličována některá nádraží, jež byla vyhlášeným i nástupními prostory k víkendovému vandrování a trampové na nich zajištění byli leckdy omezováni ve své osobní svobodě. Někteří jako obranu proti těmto atakům volili převlékání do trampského oděvu až přímo v lese* (Špringl, 2013, s. 14). V důsledcích těchto represí změnil tramping v padesátých letech zásadně svoji podobu. Staří trampové reagovali většinou tím, že se uzavřeli do svých osad. Ty se ovšem již nesměly jmenovat trampské, proto se zvolna měnily v osady chatové (kterých byla většina), sportovní, nebo navázaly spolupráci s některou oficiální organizací. Příkladem je osada Ztracenka, která se v padesátých letech stala součástí organizace Vltavan, který byl v té době součástí ROH ČPLO. Příliv nových příznivců trampingu byl v této době jen minimální. „*Být trampem znamenalo být vyvrhel, a proto tramping přitahoval jen extrémně dobrodružné povahy, jimž vyhovovalo být na okraji společnosti a v neustálém konfliktu s mocí.*“ (Kučerová, 2001, s. 5). V té době se také mění pojem osada - neznamená určité místo, ale označuje skupinu lidí, kteří spolu pravidelně vyrážejí ven.

1.3.8.2 Šedesátá léta

Temným dozvukem padesátých let se v roce 1963 stává násilné rozehnutí trampských potlachů v Jetřichovicích v Českém Švýcarsku a následně také v Mníšku pod Brdy. Všeobecně lze však říci, že svobodomyšlná éra šedesátých let byla pro tramping obdobím obnovy, zvláště po roce 1964.

Nastupuje mladá trampská generace, která nastoluje nové trendy, inspiruje se a obohacuje klasickou trampskou hudbu americkou „country music“, bluegrassem i spirituály. Organizují se první festivaly této hudby, vycházejí LP trampských písní a jsou vydávány časopisy s trampskou tematikou, např. od roku 1965 časopis Tramp. Také v tisku se objevují pravidelné trampské rubriky, např. v Obraně lidu vychází sloupek Z Údolí a osad a V Mladém světě se objevuje dnes již kultovní Táborový oheň.

Oproti období první republiky, kdy mezi trampy převažovala dělnická mládež, se v tomto období pravděpodobně změnila i sociální struktura trampského hnutí, byly v něm nyní rovnoměrněji zastoupeny různé sociální skupiny. Objevily se také nové pokusy o organizaci trampingu, které vycházely jak od některých skupin trampů, tak i od státu, který se stále snažil dostat hnutí pod svou kontrolu. Svou činnost v roce 1968 obnovil Junák a došlo také k rozvoji činnosti dalších oddílů postavených na skautském základě, které byly často s trampin- gem personálně propojené. K trampskému hnutí z nich měla nejbližší Česká tábornická unie.

Potlačením tzv. Pražského jara a následnou normalizací toto období, příznivé trampingu, bohužel končí.

1.3.8.3 Sedmdesátá a osmdesátá léta

Období normalizace je pro český tramping etapou poněkud rozporuplnou. Na straně jedné docházelo k zostření komunistického režimu a návratu represí vůči trampingu, což na straně druhé - neboť tramping byl především hnutím revoltující - tento směr paradoxně utužilo. „*Mladí lidé byli znechuceni celkovou společenskou atmosférou, a část z nich proto utíkala do lesů, kde nacházela správně duše vyznávající opravdovější hodnoty - kamarádství, lásku k přírodě a skutečnou rovnost. Následkem toho se však tramping uzavřel do sebe a na významu začaly nabývat pravidla a rituály, jež trampy od ostatních lidí odlišily. Často to bylo lpění na formách na úkor obsahu*“ (Kučerová, 2001, s. 5).

Ačkoliv i nadále byly pořádány festivaly trampských a folkových písní, stávalo se tak pod dozorem státní moci. Pod kontrolou mládežnických organizací je i jediná oficiální trampská rubrika, kterou zůstal Táborový oheň v Mladém světě.

V této době dochází také k další generační výměně a změnám v tzv. chatařském směru. *„Chatařský proud stárl, byl konzervativní a paradoxně oslabován vlastním potomstvem. Mnohé děti trampů-chatařů samy sebe již nevnímaly jako trampy, pouze trávily volný čas v nemovitostech (chatách), patřících jejich rodině.* (Špringl, 2013, s. 12).

S narůstající oblibou chalupaření v sedmdesátých letech narůstá i obliba chataření, jako další forma útěku z města na venkov. Ne všichni lidé toužící po chalupách si je mohli dovolit a tak se stavba chaty stávala vhodnou alternativou. Často byly pozemky pro výstavbu chaty právě na území původních trampských osad. *Majitelé nových staveb pak povětšinou neměli žádný vztah k trampským ideálům a orientovali se na materiální uchopení trávení volného času. Následně v mnoha případech ovlivnili i přístup původních trampů - chatařů, kteří je začali z různých důvodů napodobovat: zahrádkaři, vztyčují oplocení kolem pozemků, zvyšují komfort svých nemovitostí, zavádějí elektřinu, sledují televizi atd.* (Špringl, 2013, s. 12).

Příkladem snahy o podchycení mladých lidí oficiálními organizacemi je Hnutí Brontosaurus.

Původní kampaň Akce Brontosaurus vznikla v lednu 1974 a svým zaměřením reagovala na mezinárodně vyhlášený Rok životního prostředí. Logo známého kreslíře Vladimíra Jiráňky doplňovalo heslo: „Brontosaurus to nepřežil“. Během roku byli „Brontosaurusy“ zorganizovány mnohé víkendové a prázdninové pobyty v přírodě, zaměřené na její poznávání a ochranu

Přestože byla akce původně plánovaná pouze jako jednorozční, zájem mladých lidí způsobil její další pokračování. Postupně se proměnila v časově neomezený program výchovy k ekologicky příznivějšímu myšlení a jednání. Vzniklo Hnutí Brontosaurus, které ihned získalo obrovskou popularitu. Začala vznikat jednotlivá centra, objevuje se metodika práce s mladými lidmi.

V roce 1978 jsou uspořádány první tábory pod názvem „Prázdniny s Brontosaurem“, které se zaměřují hlavně na pomoc přírodě. Tyto tábory jsou pod záštitou hnutí organizovány dodnes.

Nebývalý rozmach zaznamenalo hnutí v letech osmdesátých. V tomto období proběhly stovky akcí, do nichž se zapojili tisíce mladých lidí ze všech částí republiky. Hlavním lákadlem se pro mládež stala nejen smysluplná pomoc a ochrana přírody či různých památek, ale také relativní svoboda atmosféry hnutí. Svobodomyšlný náhled účastníků akcí Brontosaurus se velmi podobal filozofii trampingu. Většina akcí byla také spojena s přespáváním v přírodě v „polních“ podmínkách, ne nepodobných trampskému kempování.

Je tak nutné přiznat, že Hnutí Brontosaurus v osmdesátých letech poněkud zmírnilo oficiální nepříznivý pohled na tramping.

1.3.9 Tramping po roce 1989

Po roce 1989 v souvislosti s otevřením nových možností v pracovní i volnočasové sféře a s další generační obměnou došlo k tomu efektu, že postupně začal život v celé řadě osad upadat a trampská kultura začala v určitém smyslu stagnovat. Na chatových osadách došlo k úpadku tradičních sportovních turnajů, společenského života i k omezení tvůrčího prostředí, které v minulosti bylo podhoubím, ze kterého vzešly české legendy trampské, country i folkové písně (Kašák, 2009, s. 15).

První léta po roce 1989 jsou však naplněna radostnou euforií z uvolnění politické situace a změnou celkové společenské atmosféry. Na toto období je možné pohlížet jako na „boom“ českého trampingu, byť v podstatě velice krátkodobý.

V nových vydáních vychází klasika trampské literatury (např. díla B.Hurikána), edice rodokapsů a opět jsou vydávány i některé klasické trampské časopisy. Objevují se hojně také zpěvníky s trampskou a folkovou hudbou, které bylo možno dříve sehnat jen sporadicky, často jen jako opisy či kopie nevalné úrovně. Jako úplná novinka se v porevolučních letech objevují první CD s trampskou, country i folkovou hudbou. Mnohem snáze je možné koupit kvalitní výzbroj i výstroj pro přežití v přírodě, objevují se první tzv. army shopy, kde lze sehnat do té doby tabuizované uniformy i doplňky nejen americké armády, ale i mnohé další produkty.

Pro následující vývoj trampingu v českých zemích je velmi důležité si uvědomit, že toto hnutí vzniklo původně jako hnutí revoltující proti tehdejší společnosti a tato idea jej doprovázela i během celého období socialistického Československa.

Uvolnění poměrů po roce 1989 a znovu nabytá svoboda však nebyla paradoxně pro tramping přínosem. Hranice českých zemí se otevřely, nastala dlouho očekávaná svoboda projevu, proti mnoha jevům již nebylo třeba protestovat.

S postupem času také začíná společenské klima ovládat nekompromisní materialismus komerční doby, ve kterém se původní, ve své podstatě velmi ušlechtilé myšlenky trampingu postupně vytrácejí. Vedle každodenní snahy o zajištění přiměřené životní úrovně na ně nezůstává již mnoho místa.

„Změna režimu po roce 1989 sice měla pozitivní vliv na většinu oblastí našeho života, v případě trampingu to však tak úplně neplatí. Ne že by se trampovat přestalo, dodnes existuje

spousta lidí, kteří jezdí pravidelně ven. Se společným nepřítelem však zmizela ona semknutost a jednota hnutí. Tramping také zvolna přestává být zajímavý pro mladé z vyšších a středních společenských vrstev, takže je možné, že se stane časem opět doménou dělnické mládeže.

V útlumu je i tramská kultura.... Tyto trendy však rozhodně neznamenaají konec trampingu. Ten přežil i mnohem horší období. Třeba už brzy přijde doba, kdy bude nastupující mladá generace znechucena tím, jak jejich rodiče zasvětili své životy budování kapitalismu a vyrazí do lesů dát nový význam slovům „ kamarádství, čest a láska k přírodě“ (Kučerová, 2001, s. 5).

2. Sociálně kulturní dimenze českého trampingu

2.1 Filozofie trampingu

Shodnými rysy všech hnutí, které se staly základy trampingu, jsou ušlechtilé humanistické myšlenky, jako láska k přírodě, úcta a tolerance k ostatním lidem, nezištná snaha pomáhat a upřímné přátelství člověka k člověku. Prvopočátky těchto myšlenek je možno objevit již v dílech takových světových osobností, jakými byli Jan Amos Komenský, Jean-Jacques Rousseau, Henry Thoreau, John Ruskin a další.

Bob Hurikán, nestor českého trampingu, popisuje myšlenky a hnutí trampingu velice idealisticky. Myšlenky trampingu jsou podle jeho mínění vhodné a blahodárné pro každého jednotlivce, zvláště pro mladé lidi: *„Samota, sebekázeň, a soběstačnost je dalším řetězem svéráznosti trampingu; přeměňuje chlapce v muže; zdravé, nebojácné, průbojné, poctivé muže pevných povah, kteří dovedou vlastními silami kráčet k vytčenému cíli. Tramping klade hlavní důraz na znalosti primitivismu indiánské romantiky, na znalosti přírody a všech věcí s ní souvisejících, jako je táboření, samostatnost, družnost, sebekázeň a opravdové kamarádství; neboť tyto napohled prosté věci dávají základy povaze jednotlivce v dalším jeho konání. Tramping není jen nedělní osvěžení... Toto hnutí je postaveno na daleko silnějších a důležitějších základech. Tramping je průpravnou školou k vytvoření silných, ušlechtilých charakterů.“* (Hurikán, 1990, s. 10).

Základy trampingu a jeho charakteristické rysy jsou v novodobé literatuře popsány takto: *„Odpovědi na otázku, co je to vlastně tramping, se samozřejmě liší od subjektivních*

úhlu pohledů těch, kteří se je snaží nalézt. Nicméně určitá obecná odpověď může být následující:

Tramping se opírá o tři základní pilíře:

- 1. kamarádství, jako pozitivní hodnotu a ideál,*
- 2. vztah k přírodě spojený s ryzím tábornickým uměním jako nutnou dovedností,*
- 3. kladný vztah k trampské hudbě a písním, jako nosnému specifickému výrazu trampské kultury. Tramping se pak dá přirovnat k stavbě trojúhelníkového půdorysu postavené nad zemí, jejíž každý roh je podpírán jedním ze zmiňovaných pilířů: Když jeden z nich chybí, stavba se přirozeně zhroutí“ (Kašák, 2009, s. 14).*

V dnešní době se je možné setkat se s názorem, že klasický tramping, tak jak ho známe z dějin 20. století, je již definitivně překonanou minulostí.

Zdá se však, že toto hnutí našlo své moderní ekvivalenty v mnoha jiných občanských hnutích a lidových iniciativách zaměřených např. na ochranu přírody a krajiny, na ekologii či, na ochranu památek a životního prostředí apod. Nelze také nevidět, že i mnohá současná moderní sportovní odvětví dnes velmi aktivně provozovaná v přírodě (tzv. "outdoor" aktivity) mají svůj reálný předobraz v některých starších formách trampského sportování a pobytu v přírodě. Jedná se o především o pěší, lyžařskou či vodní turistiku, táboření v přírodě, horolezectví, a další sportovní či rekreační aktivity.

2.1.1 Vztah k přírodě

Co dále učinilo tramping tak přitažlivým, že mu v dobách jeho největší slávy propadlo tolik nadšených jedinců, bez ohledu na věk a společenské postavení?

Jako dalším důležitým nosným pilířem je to již zmíněný pozitivní vztah k přírodě, spojený s přežitím v ní, nezřídka pouze s jednoduchými prostředky.

Letmé ohlednutí do historie nám připomene, že mnoho významných osobností pohlíželo na pobyt v přírodě jako na proces povznášející až očištný. Pobyt v přírodě je pro každou lidskou bytost podvědomým návratem ke kořenům, do dob, kdy člověk žil v souladu s přírodou, ne mimo její zákonitosti. Pro člověka moderní doby to platí dvojnásob.

„Uvědomělá percepce krajiny, citové zaujetí krajinou a jeho vyjádření jsou výsadou člověka; není jich schopen žádný jiný tvor“

Velmi zajímavé je vysvětlení požitku z pobytu v přírodě z pohledu antropologie: „*Prostředí lesostepí, v němž se po tisíciletí pohybovali naši předkové, nacházející tam potravu a relativní bezpečí, zanechalo pravděpodobně v naší druhové paměti hluboké stopy, které jsou dědičně zafixovány a které dědíme dodnes. Tím lze podle antropologů vysvětlit i některé složky vztahu současného člověka k přírodnímu krajinnému prostředí. Zde může být založen uklidňující účinek pobytu a chůze v krajině pro nervovou soustavu, příznivé působení zeleně pro zrak, na první pohled těžko pochopitelná záliba v jistých krajinných konfiguracích, ve volné, mírně zvlněné krajině naplněné vegetací, roztroušenými stromy a keři, s vodními plochami i tekoucími potoky a řekami, s kulisou zpěvu ptáků.*“ (Librová, 1988, s. 19).

Je velmi pravděpodobné, že trampování ve smyslu pobytu v přírodě uspokojuje základní lidské potřeby, často těžko vyjádřitelné navenek: „*Všimněme si, jak spontánně na svých procházkách vyhledáváme k odpočinku místo, které má specifické zvláštnosti. Jde o „bezpečné“ místo s volným výhledem do krajiny, na kraji lesa, se stromy, ale ještě lépe se skalou či jeskyní za zády. Zde je to pravé místo, pro něž při pochodu odkládáme chvíli oběda, místo, kde rozděláváme oheň. Opékající špekáčky a těšice se z pohledů do plamenů naplňujeme imperativ prastarého hlubinného vzorce vztahu ke krajině*“ (Librová, 1988, s. 19).

Úctu a vztah k přírodě převzalo trampské hnutí hned z několika vzorů. Nejdůležitějším byly pravděpodobně spisy E.T.Setona, které obsahují mnoho barvitých a emotivních líčení přírody a dokazují autorovu znalost přírody. Dalším pramenem, ze kterého čerpá i samotný Seton, je inspirace životním stylem indiánských kmenů Severní Ameriky.

Zajímavý náhled na trampské vnímání přírody je tento: Krajina českého trampingu spojuje dva aspekty – krajinu skutečnou a krajinu mentální. Ta žije v romantických představách trampů a je promítána do sféry krajiny skutečné. „*Trampské hnutí preferuje oblasti, které odpovídají jeho estetickým požadavkům, především touze po „divočině“ v duchu dobrodružné literatury i praktickým potřebám*“.

Těmito oblastmi byly - hlavně v počátcích trampingu - údolí velkých řek a jejich přítoky podél větších měst (Vltava, Sázava atd.), tedy místa, která byla relativně dostupná, a dalo se zde nerušeně tábořit. Postupně k těmto lokalitám přibýly i další typy terénů, například skalní města, staré lomy, hradní zříceniny či zalesněné vrchoviny (Špringl, 2013, s. 14).

„*Česká krajina trampům často sloužila jako náhražka exotických krajin. Do navštěvovaných míst byly vkládány romantické významy, které jsou patrné i ze jmen osad a tábořišť. Tato vazba je vcelku volná – camp pojmenovaný po exotickém místě mu nemusí být podobný, důležitá je i zvukomalebnost pojmenování nebo jeho souvislost se symbolikou zakladatelů. Přesto se*

jedná o otisk ideální mentální krajiny vycházející převážně z dobrodružných inspirací do reálného prostředí“.

Dalším specifikem tramského pobytu v přírodě je mnohdy i několikadenní přežití mimo civilizaci, tzv. bivakování. Pokud si uvědomíme, že zpočátku chodili na tramp pouze mladí muži, je jisté, že toto dobrodružství - byť se jednalo třeba jen o jednorázové přespání v Prokopském údolí – jim pomohlo zvýšit sebevědomí a také podpořilo pradávny pocit „lovce a dobyvatele“.

Několikadenní pobyt „venku“, bez vymožeností civilizace, působí na naše smysly a podvědomí stejně, jako před dávnými časy. Objevuje se pocit naplnění, zvýšení sebevědomí - JÁ jsem ten, kdo to dokázal, kdo v případě nebezpečí přežije a umí se sám postarat nejen o sebe, ale v případě potřeby i o své blízké.

Velmi niterný popis všech těchto pocitů je možno naleznout v zápisu v tradičním tramském deníku, zvaném cancák. Ačkoliv byl tento až básnický text sepsán již v roce 1972, velmi přesně vyjadřuje vztah trampů k přírodě a neztratil doposud na aktuálnosti. Text je zároveň i zdařilou (být poetickou) charakteristikou většiny členů tramského hnutí a proto je uveden v nezkrácené verzi:

„ Čím je a co dává trampovi příroda? Pohlédni vzhůru ke slunci, zaposlouchej se do šumění stromů a zurčení bystrin, potěš se zpěvem skřivana, rozběhni se rozkvetlými loukami s motýly a jsi li opravdový tramp - pochopíš! Vyhledej starou opuštěnou stezku, vedoucí do království života a dej se po ní stopami srdce! Pro toho, kdo ještě nezapomněl, z čeho se rodí čisté radosti mládí, není tato cesta daleká. Bude Tě na ní provázet velká milost tryskající z nesčetných zdrojů tvořivých sil přírody - a je to právě tato milost, která dává světu řád a lidskému životu smysl.

Bělostná hvězdička sněhu stejně jako zářivý dýmánek ranní rosy, majestátná koruna věkovitého dubu stejně jako svist srpovitých křídel sokola v azuru. A nádhera jarních květů a pestrá škála podzimních lesů a kořená vůně země za vlahých májových nocí a ptačí chorály za ranních rozbřesků. Kdo vytvořil všechny ty půvaby, které pro opravdu zasvěcené chová naše země?

Je však stále méně zasvěcených. Protože ne každý, kdo přichází do přírody, aby zde strávil pár volných chvil, se k nim může počítat. Kdo do samého nitra svatyně proniká na řvoucím stroji, kdo potřebuje kouzelnou skříňku, aby měl čemu naslouchat, kdo nedovede vzdát povinnou úctu pramenům a studánkám, komu slabost či neznalost zabrání uklidit po sobě všechny stopy pobytu, ten je a zůstane v přírodě cizincem, který marně pátrá po zdrojích

velké milosti. Příroda se vzdává, je ušlechtilým ctitelům! Před branami zeleného království je třeba odložit nenávisť, sobectví, pýchu - a také nevědomost!

Teprve pak jsou naše smysly dostatečně citlivé a naše duše vnímavá. Neboť přírodu nelze uchvacovat ani s ní kupčit. Je matkou veškerého života na zemi musí proto zůstat neporušena a nezneuctěna. Vždyť i pro člověka je jediným základem zdraví, blahobytu a vůbec veškeré existence.

A proto v celém svém dalším životě hled', aby ses choval jako tramp, jako pravý ochránce přírody, kterému je příroda matkou, domovem a rádcem. Nezapomeň!“

2.1.2 Trampská hudba

Neoddělitelnou součástí trampského hnutí je bezesporu osobitý styl písňové a hudební tvorby. Její podstata je velmi zdařile popsána v těchto poetických větách: „*ten zvláštní, důvěrně známý pocit ze zpěvu tolikrát slychaných, třeba neumělých veršů a melodií, praskání ohně, podivně poskakující stíny vysokých stromů, teplo sálající z předu a vlhký chlad, který se z lesa dere do zad, hvězdičky prokukující mezi větvemi vysoko nahoře... ubíhající hodiny, kdy se tenčí zásoba dříví a souhvězdí se posunují od jedné borovice k druhé, až konečně ten poslední pohled do ohniště, které už vyhaslo do té míry, že definitivně znamená zase konec jednoho večera. Kolik těch večerů bylo, pro kolik generací přinesly společné, třeba i na dálku pojící zážitky... Trampská písnička není prostě jen hudební žánr - je to spíše zvláštní, daleko složitější, komplexní estetický zážitek“ (Dorůžka, 1969, s. 2-3).*

Naproti tomu odborný jazyk definuje trampskou píseň takto: „*Stylově žánrový druh spontánní mimofolklorní a postfolklorní zpěvnosti, vycházející z tradic lidové a lidovkové písně a z tradiční zábavné hudby naší i zahraniční, zvláště anglosaské proveniencí“ (Doležal, 2001, s. 5).*

Po první světové válce provázely tehdy ještě „divoké skauty“ písničky vojenské, lidové, tvorba Karla Hašlerka a některé překlady anglických a amerických populárních šlágrů.

Za první trampskou píseň v pravém slova smyslu je považována píseň Plujeme po řece Vltavě Josefa Rösslera- Ořovského z roku 1919. Období mezi lety 1920 až 1929 je pak obdobím první generace trampských písničkářů. Ti písně skládají především pro své vlastní potěšení, pro své kamarády, popřípadě pro svoji domovskou osadu. Písně jsou zpočátku textovány na cizí nápěvy, často pod vlivem exotické romantiky. Styl trampské písně ovlivňuje nejen dobová taneční hudba, ale znatelný vliv má také starší typ zábavné hudby (lidové písně, ku-

plety, kabaretní popěvky). Trampská hudba se v tomto období formuje tématicky i melodicky a postupně si vytváří osobitný instrumentář (především kytaru, která zůstává charakteristickým nástrojem trampské hudby dodnes). Původně však byla kytara nástrojem poměrně vzácným. Hudební doprovod obstarávaly mandolíny, někdy housle a banja. Netradičním, avšak dlouho používaným nástrojem byl vozembouch, valcha a častá byla také hra na hřeben, na který se foukalo přes list jemného papíru. Hrál se i na foukací harmoniku, ojedinělý byl akordeon.

Hudební doprovod k písním býval velice jednoduchý a majitelům hudebních nástrojů stačilo znát pouze tři základní akordy - tóninu, dominantu a subdominantu.

První trampské písně se šířily odposlechem či opisem zpěvníků, přičemž však mnohdy docházelo k různým zkomoleninám, ať již textu či melodii. Tento způsob lze přirovnat k původnímu šíření lidové písně. První sborník trampských písní vydala vlastním nákladem osada „Ztracenka“ (Ztracená naděje) v roce 1925. O snaze zachovat tyto písně jen pro okruh blízkých svědčí i slova z předmluvy tohoto sborníku: „*Osadní písničky jsou nenáročným vyjádřením našich zážitků i radostí. Není rozhodně jejich účelem ani naším přáním, aby byly uměle popularizovány, naopak nechceme se o ně dělit s nikým nezasevěným, kdo by jim stejně neporozuměl*“ (Mácha, 1967, s. 41).

Z těchto dob se dodnes hrají a jsou všeobecně známé takové klenoty, jako Řeka hučí, Až ztichnou bílé skály, Sosna apod. V těchto letech, konkrétně v roce 1929, vznikla také píseň „Vlajka vzhůru letí“, která se stala trampskou hymnou. Jejimi autory jsou bratři Jan a František Kordové, autoři mnoha dodnes populárních trampských písní.

Zajímavé je, že ve stejném časovém období se začíná ve Spojených státech formovat také moderní styl country hudby. Tento hudební styl spojuje postupně prvky bělošské i černošské folkové písně a k jejímu rozšíření napomáhají novinky moderní civilizace - rozhlas a gramofonová deska. Také náměty písní se často shodují s texty trampské písně: volání dalek, tuláci, daleké cesty, drsná příroda apod.

Další období, mezi lety 1929-1933, je charakterizováno velkou konjunkturou trampské písně, která souvisí s masovou oblibou a módností trampingu. Z trampských písničkářů - amatérů se postupně stávají profesionální skladatelé. Romantika a exotičnost vzdálených zemí je v textech vystřídána kulisou českých zemí a domovských osad. Je vhodné zmínit, že menší část trampského hnutí se odděluje a navazuje na píseň dělnickou a pokrokovou.

Období mezi lety 1933-1939 znamená určitou stabilizaci trampské písňové tvorby. Dochází k zúžení repertoáru, k jeho vytříbení a také ke stále kvalitnější interpretaci. Hudební sbory z předchozích období se nyní částečně profesionalizují a některé z nich později opouště-

jí definitivně tramské hnutí. Ke stabilizaci repertoáru přispívá i postupná přeměna putovních osad v osady chatové a čím dál tím oblíbenější „tramské“ akce ve městech -taneční zábavy, divadla, kabaretní pořady.

Období mezi lety 1939 -1955 je obdobím určité stagnace tramské tvorby. V období II. sv. války se sice ještě znatelněji objevuje aktivita mimopražských osad a vliv nově nastupující tramské generace. Společenskopolitické události po roce 1948 zapříčiňují silný pokles popularity tramských písní a ty se opět stahují do svého původního zázemí osad a kempů. Avšak i v této nepříznivé době se nastupující tramská generace pokouší o vlastní, stylově novou tvorbu, která se v mnohém liší od původních tramských písní. Příkladem jsou píseň „Krinolína“ nebo „Slaboch Ben“ písničkáře Jaroslava Velinského, spíše známého pod přezdívkou Kapitán Kid.

Porta

Jedním z nejznámějších festivalů tramské country a folkové písně je bezesporu Porta. Ta se stala od dob svého vzniku na konci šedesátých let neoddělitelnou součástí tramského hnutí

První metodicko-informační list, který organizátoři prvního ročníku Porty rozeslali na počátku roku 1967 country a tramským skupinám, začínal těmito slovy:

„ Místu, kde Stará řeka, Velká i Zlatá řeka spojené v jeden mohutný tok, rozrážejí České středohoří, říká se od pradávna Porta Bohemica-Brána Čech. Je nejen branou do Čech,ale také branou do světa,ozdobenou kaňony romantického středohoří a bílými skalami Děčínských stěn. Je to kraj s prastarou tradicí, tradicí lásky k přírodě. První tramské...se usídlili právě v tomto údolí nad Sebzínem, kde Karel May čerpal inspiraci pro dobrodružství Old Shatterhanda a Vinetoua. Kde jinde, než v srdci tohoto prostředí, by se dal uspořádat první celostátní festival tramských a country westernových skupin?Symbolický název Porta 67 bude skutečnou bránou pro skupiny,zabývající se tímto hudebním žánrem ..“ Doležal,2001,s.11.)

Ačkoliv poněkud nadneseně a romanticky, přesto zcela přesně vystihuje tento úvod, proč byla pro první folkový festival vybrána právě tato lokalita.

První ročník se skládal ze tří částí. První byla soutěž country western music, druhou soutěž tramské hudby a třetí část se skládala z volných vystoupení soutěžících tramských kapel. Tato část se stylově nazývala Velký tramský potlach. Samotná soutěž proběhla v Ústí nad Labem v areálu letního kina. Jako ceny se poprvé rozdávaly originální keramické sošky akademického sochaře Miroslava Rasocha z Teplic. Tyto sošky jsou atributem Porty dodnes,

ačkoliv byly původně poněkud ironicky nazývány „hliněná porta“ „keramický nesmysl“ či „hliněný přízrak na třech nožkách“.

První ročník soutěže shlédlo více než tisíc diváků a ačkoliv pořadatelé předpokládali každoroční opakování festivalu, nikdo z nich netušil, jaká významná tradice tramské kultury právě vznikla (Doležal, 2001, s. 26).

2.2 Charakteristické znaky tramského folklóru

2.2.1 Zvyklosti a rituály

Ačkoliv je tramské hnutí nejčastěji prezentováno jako hnutí zcela neformální, přesto si jeho členové za celou dobu jeho existence vytvořili celou řadu zvyků a rituálů, mnohdy velmi striktně dodržovaných. Tato pravidla mají nejvíce původ ve zvycích a zásadách skautských a woodcrafterských oddílů, částečně je také ovlivnili znalosti (byť mnohdy poněkud zkreslené a idealizované) ze života amerických Indiánů. Jejich dodržování je chápáno jako záležitost osobní cti a tramské „ryzosti“, což se nezasvěceným může mnohdy zdát v některých případech až patetické: „ *Ritual (z latinského ritualis = obřadný) je způsob chování založený na tradičních pravidlech Díky své opakovatelnosti slouží rituál k upevnění společenské organizace a norem. Protože je rituál společenský, účastníci se navzájem ujišťují, že patří k sobě a mohou se na sebe spolehnout. To je podporováno hudbou, zpěvem, osvětlením (může jít i o otevřený oheň), užíváním symbolů, apod. Rituály nepodléhají účelové racionalitě, mohou však mít významné funkce integrační*“ (Petrušek, 1997, s. 1223).

Velká část těchto zvyků se váže ke sdružování trampů a mezilidské komunikaci obecně. Nepsaným pravidlem, až zákonem, je všeobecný pocit sounáležitosti a přátelství mezi všemi členy hnutí. Nutno zmínit, že mnohdy byla tato sounáležitost dávána najevo příliš okázale.

S přátelstvím souvisí také známý tramský pozdrav podání ruky a následovného „zalomení palce“. Tento pozdrav je vysvětlován různě, nejpravděpodobnější variantou je stisk dlaně jako znaku sounáležitosti (všichni za jednoho), spojení palců symbolizuje „jeden za všechny“.

Pro dokreslení je vhodné zmínit i tradiční zvyklost cestovat v posledním vagonu vlaku. Tento zvyk je vysvětlován tím, že se tak trampové při svých cestách ihned potkají. Mnohem prozaičtější důvod je však ten, že poslední vagon býval v dřívější době vyhrazen kuřákům.

Zvyk cestování v posledním vagónu dal vzniknout tradici „Písničkového vlaku“, každoroční společné cestě na trati Praha - Dobříš, většinou první pátek měsíce října.

2.2.1.1 Trampský slang

Tento slang je zařazován k slangům zájmového prostředí. Vyznačuje se jazykovou hravostí, humoru a tendencí k rozbíjení jazykových konvencí. To je zapříčiněno jednak snahou odlišit se od běžného, vžitého vyjadřování a dále pak samou podstatou trampingu, jehož smyslem je (velmi zjednodušeně řečeno) návrat k přírodě a útěk před městem a civilizací vůbec. Trampský slang se velmi podobá slangu studentskému a částečně vojenskému, mnohé výrazy jsou společné, často jeden z nich ovlivňuje další.

Trampský slovník je poměrně bohatý. Je zde možno naleznout názvy k označení věcí denní potřeby, běžných aktivit i činností, které se jsou charakteristické pouze pro trampskou subkulturu. Některé názvy jsou relativně stálé a tvoří jádro trampského slangu, další názvy jsou již variabilní a jsou užívány i v jiných typech slangu (studentský, vojenský, atd.) (Hubáček, 1988, s. 25). Řada původně trampských termínů také zdomácněla v hovorové řeči - například pozdrav „ahoj“ nebo označení typu obuvi „kecky“.

Pro trampský slang je příznačné velké množství synonym pro nejčastěji užívaná slova (např. ueska, uzda, uska, usárna, mrtvý dítě), přenášení významů existujících slov (lžíce - bagr), časté používání slov cizího, zejména anglického (sheriff-šerif, battledress-betl) a německého (das Zelt-celta) původu a požívání různých přesmyček a slovních hříček. Tvorba slov probíhá nejčastěji pomocí odvozování (trepříř, žracák, kempovka), méně pak skládáním (štíplístek), z iniciálových zkratk (úeska) či přesmyčkami (polévka-poblífka) (Janeček, 2011, s. 74).

Za zmínku ještě stojí synonyma pro samotný název hnutí. Užívá se buď staršího označení „vandrování, vandr“, nebo pejorativnějšího „čundr, čundrák“. Tento výraz, jehož základ je v němčině (tschundern - toulat se), označuje podle některých názorů jedince, kterým jsou trampské tradice poněkud vzdálené a jezdí do přírody spíše holdovat alkoholu. Mnozí členové hnutí však obě označení sami ztotožňují.

Přezdívky a místní názvy

S tramským folklorem a slovesností souvisí také typické užívání přezdívek. Ty popisují pochvalně či škádlivě výrazné osobní rysy nositele, nebo odkazují na významné události, které ho potkaly. Po zavedení se přezdívka zpravidla již nemění.

Mnohdy bývá tramp oslovován i přezdívkou, kterou získal v jiném sociálním prostředí. Užívání přezdívek mimo jiné stírá rozdíly mezi příslušníky různých sociálních vrstev, což přispívá k demokratizaci tramského prostředí.

Osobitě jsou i trampy užívané názvy osad, kempů a přírodních scenérií. Obdobně jako u přezdívek se objevuje užívání anglických (či alespoň anglicky znějících) jmen a názvů převzatých z dobrodružné literatury. Objevuje se také romanticky znějící spojení českých názvů (Soutěska ticha) nebo se názvy odvozují od povahy terénu (Orlí hnízdo) či názvů zvířat (Údolí žab). Velká část názvů bývá také různě zkomolená, vázaná na ústně tradovaný příběh, bez něhož jsou nesrozumitelná.

Potlach

Výrazem potlach je označováno setkání tramské osady, které se účastní také další sezvaní hosté. Toto setkání se obvykle spojeno se slavnostním ohněm, soutěžemi a hudebním vystoupením. Původ tohoto slova vychází ze dvou variant.

Tou první je příbuznost s indiánským výrazem „ potlatch“ či „patshatl“, což značí „dar“ či „ dávání darů“. Tímto výrazem byly původně pojmenovávány podzimní výroční slavnosti kmene Chinooků, spojené s okázalým předáváním darů a bohatými hostinami.

Další varianta ukazuje na příbuznost se slovesem „tlachat“, což znamená „povídat, vyprávět“, ale i hanlivě „ kecat, žvanit“. Tato varianta není příliš oblíbená, ale zdá se o mnoho pravděpodobnější, uvážíme-li, jaké množství informací a novinek se během potlachu prodiskutuje.

2.2.1.2 Tramské symboly a atributy

Jako každá subkultura má i tramping své specifické symboly (z řec. symbolon - poznávací znamení, odvozeno od symbollo - spojuji). Obecně je symbol vysvětlován jako: „...pojem, gesto, děj, zvuk, věc, barva apod. pokud působí jako podnět se zástupnou funkcí. Je to tedy znak, který znamená ještě něco jiného, než co přímo vyjadřuje, z něhož může být něco poznáno nebo odvozeno“(Petrušek, 1997, s. 1255) Atributem (lat. *ad-tribuere*, přidělovat, připisovat, přisuzovat) je označována podstatná vlastnost nějakého objektu.

Trampské hnutí si postupně vytvořilo celou řadu atributů, sloužících nejen praktické potřebě svých nositelů, ale také jejich zábavě a naplnění jejich potřeby relaxace. Důležitým rysem, kterým se vyznačují trampské atributy nejrůznějšího druhu, je opět prolínání tuzemské přírodní tematiky s představami, vytvořenými o životě na tzv. Divokém západě.

Specifické atributy, jakými jsou trampské symboly a znaky, kroniky, deníky a jiné písemnosti, ale i ceremoniály, svérázné zvyklosti a slavnosti, slouží k zábavě svých nositelů, ale také k výraznému posilování vzájemných vztahů mezi účastníky trampského hnutí. Přispívají současně k upevňování pocitu sounáležitosti člena ke kolektivu trampské osady, k udržení její sounáležitosti a stejně tak demonstrují vztah k trampskému hnutí jako celku, ale také vyhranění účastníků trampských osad vůči svému okolí. (Altman,2003,s. 272).

Symbol lesní moudrosti

Z hnutí woodcraftu je převzat charakteristický symbol lesní moudrosti, kterým je bílý štít s modrými rohy. Štít symbolizuje obranu ideálů původního hnutí, ze kterého tramping vzešel, bílá barva je znakem jejich čistoty. Rohy jsou atributem bizona, zvířete někdejší divoké a volné prairie (Pecha, 1999, s. 248). Jejich modrá barva pak symbolizuje bezmračnou oblohu, jejíž význam je vysvětlen v Knize lesní moudrosti takto: „ *Neboť chceme žít pod modrou oblohou, v záři slunce a naše myšlenky jsou jako modrá obloha, to znamená „jasné“.* A i když jsou mraky, víme, že je za nimi vždy modrá obloha a znovu se objeví“ (Seton, 1970, s. 170).

Mystika tohoto znaku původní romantické povaze trampského hnutí velmi vyhovovala. Tvar tohoto symbolu se objevuje na domovenkách, zdobí „zvadla“ i zápisy do „cancáků“ a často krášlí i osadní totemy.

Totem

Ze dřeva vyřezávané totemy bývají ozdobným prvkem kempů a často je můžeme nalézt i v blízkosti trampských chat a osad. Výtvarné zpracování totemu vychází nejvíce z indiánské symboliky, časté jsou i různé zvířecí motivy. Ojedinelé nebývají ani etnické motivy afrických či jiných kultur, v některých případech je v nich zobrazen i příběh vzniku osady. Řezby bývají z velké části podle autorovy fantazie, v dřívějších dobách bývala jako zdroj inspirace využívána i různá cestopisná literatura. Totemy symbolizují snahu co nejvíce se přiblížit i vnějším vzhledem životu primitivních národů, především indiánů (Ludvík, 1986, s. 269).

Domovenka

Nášivky zvané domovenky, nošené na levé paži, převzal tramping z hnutí skautského a objevuje se zde také inspirace různými typy vojenských uniforem. Domovenky bývají různého tvaru a výtvarného provedení. Vyjadřují příslušnost k tramské osadě (T. O.), ale nosí ji i trampové - samotáři (T. S.)

Cancák

Potřeba zaznamenat své zážitky, prožité ať již při osamělém putování nebo s přáteli na osadě, vedla postupně ke zvyklosti vést si tzv. cancák., což je jakási obdoba deníku či památníku.

Typický cancák bývá zdoben kresbami, doplněn fotografiemi i vlepenými indiciemi z významných událostí. Zápisy do cancáku se provádějí nejčastěji během potlachů, ale i jiné, svým způsobem významné události. Požádat někoho o zápis do cancáku je obvykle výrazem úcty.

2.2.2 Tramská architektura

2.2 2.1 Tramské osady

Jako nejstarší tramská osada bývá ve většině případů uváděna Ztracená naděje, zkráceně Ztracenka. Původní místo osady se nacházelo při Svatojánských proudech proti Mlatečku, po napuštění Štechovické přehrady se osada musela stěhovat nad zátopovou zónu, kde je dodnes. Původně se tábořiště nazývalo Vydří doupe, později bylo přejmenováno na „Tábor řvavých“, podle povídky Breta Harta. Konečný název ovlivnil legendární film Červené eso a v něm uvedený zlatokopecká tábor „Ztracená naděje“.

První tramské osady, kdy se tábořilo pod širým nebem, bývaly většinou bezejmenné, některé však byly již pojmenované a měly i vlastní vlajku či znak. Většinou však „*návštěvník spatřil kus prkna přidrátovaný k silnému stromu, které nesl název kempu a pod ním prázdnou plechovku, ve které se nechávaly vzkazy. Měl-li tramp štěstí, poblíž stromu mohl nalézt zakopanou konzervu, která tvořila železnou zásobu. Jist si však mohl být tím, že uhasí žízeň, protože v bezprostředním okolí kempu tekla potok nebo tam byla studánka*“ (Waic, 1992, s. 23).

Jako další, ještě velmi primitivní přístřeší při bivakování sloužili jednoduché přístřešky z chvojí a větví. Někdy sloužili k přespání různě složené stanové dílce nebo stany, které si trampové ušili svépomocí.

První dřevěné chaty se začínají objevovat zhruba od roku 1923. Stavební materiál býval podle příležitosti velmi různorodý - od kulatiny odkoupené od lesní správy až po dřevěné bedničky a obaly od nejrůznějšího zboží. Protože často tyto chaty sloužily jako hromadné noclehárny pro více než deset osob, mnohý tramp se snažil postavit si své vlastní obydlí. Zařízení těchto chatků bývalo velmi jednoduché - jedna nebo více pryčů, jednoduché poličky na uložení věcí, stůl, židle, malá kamínka a k osvětlení petrolejka. Pro zajímavost lze uvést, že s postupujícím zájmem o tramping se objevují i komerční nabídky - například v roce 1934 nabízí dřevařský závod Václava Jedličky montované chatky za 2000,-Kč a dřevěné domky k stálému obývání za 8 000,-Kč. Není tedy divu, že některé trampské osady se začínají podobat chatovým koloniím, jak je známe z dnešní doby. „Z hlediska vývoje trampingu jde o velice důležitý moment, neboť se tím rozděluje na dvě základní větve - stanařskou a chatařskou“ (Špringl, 2013, s. 11).

Toto rozdělení ve své knize vzpomíná také Bob Hurikán, který s jistou nostalgií věnuje původním „stanařům“ celou jednu kapitolu a označuje je za pravé trampy.: „*Malým drsným náručkem v trampsém světě jsou bezesporu stanaři; jsou náručkem drsných, otužilých a přece tolik opomíjených zálesáků. Jsou potomky prvních průkopníků, vedených láskou k přírodě. Mnoho novopečených osadníků, vlastnicích krásné sruby, přeskočilo stanařskou dobu díky známosti v osadě, nebo díky napěchované peněženke. A proto takový osadník nemůže mít onen hřejivý poměr pro potulujícího se kamaráda jako osadník, který pod stanem začínal.*“ (Hurikán, 1990, s. 142)

Trampské osady se objevovaly nejdříve v okolí Prahy, později také v okolí dalších velkých měst - Plzně, Českých Budějovic i jinde. Pozemek pro výstavbu chaty bylo možno získat od různých pronajímatelů, ať již od majitelů velkostatků, na obecních pozemcích či na soukromých parcelách. Výjimku tvořili pozemky státní a církevní, které v naprosté většině půdu nepronajímali.

„Pro obce a soukromníky však roční pronájem z jednoho pozemku ve výši 120 - 300, -Kč, někdy až 400-500,-Kč představoval vítaný zdroj příjmů. Navíc pozemky, které trampům majitelé pronajímali, se většinou nedaly využít jiným způsobem. Chaty vyrůstaly na těžko přístupných místech, na strmých stráních a skalnaté půdě (Wais, 1992, s. 26).

Kromě stabilních chatových osad existovaly ještě tzv. putovní stanové osady. Určitý nepokoj v trampské komunitě pak často způsobil, že mnohé osady zanikaly a zakládaly se nové.

„Ve druhé polovině dvacátých let se z mnohých průkopníků trampingu stali otcové rodin a život na osadách se začal blížit rodinné rekreaci. Každý týden se jezdilo na jedno místo - na

osadu, kde se hojně pěstoval sport, pělly trampské písně. Ale méně se už prováděly drsné kanadské žertíky. I usedlé trampské osady však zachovávaly trampskou kulturu a na kempy stěle přicházeli noví osadníci, mladí kluci a holky, kteří přinášeli do stojatých vod nový nepokoj.“ (Waic, 1992, s. 30)

2.2.2.2 Trampská tábořiště

Mezi další charakteristické znaky trampingu je možno nepochybně zařadit i svéráznou trampskou architekturu.

„Specificky trampské prvky v architektuře a obecně v úpravě žitého prostoru je možné pozorovat na místech, která jsou trampy opakovaně využívána k táboření či obývání, přičemž existuje plynulá kontinuita mezi nejjednoduššími tábořišti a chatovými osadami. Tento přechod je možné vnímat jak typologicky, tak i chronologicky, protože většina chatových osad se postupně vyvinula z malých tábořišť“ (Janeček, 2011, s. 84).

Trampská tábořiště je možné rozdělit na dva typy. Jednoduchá, sloužící k jednorázovému přespání a tábořiště navštěvovaná opakovaně, které posléze získávají i vlastní názvy a jsou označovány trampským termínem „kemp“ (řidčeji „flek“ nebo „plac“). Vybírána bývají místa skrytá, určitým způsobem romantická, v blízkosti vodního zdroje, s vhodným místem pro rozdělení ohniště a rovnou plochou na přespání.

Zatímco jednoduchá tábořiště přirozeně vznikají a zanikají, kempy už bývají vnímány jako stálé objekty s vlastní identitou a historií, které jsou postupem času dále upravovány.

Symbolickým srdcem kempu je ohniště, které slouží nejen k přípravě pokrmů, ale hlavně je prostorem přátelské komunikace. Ve chvílích slavnostních (potlach) se zde odehrává hlavní část trampských obřadů. Ohniště je v duchu původních skautských zvyků vymezeno kruhem z kamenů. Místa k sezení u ohně mohou být různě přizpůsobena k zavěšení celt či zastřešena. Pro šerifa osady je určeno různě zdobené slavnostní křeslo.

Prostor pro přespání je co nejvíce zarovnan, odizolován a zastřešen. Zastřešení může být přirozené (skalní převisy, výklenky, využití hradních zřícenin) nebo jsou zbudovány různé typy jednoduchých přístřešků, či sruby a chatky. K dalším úpravám kempu patří zastřešení studánek, sklípky a spížirny na potraviny (často se základním nádobím) a samozřejmě latríny. Mohou se objevit i stavby symbolické - totemy, různé památníky atp. (Janeček, 2011, s. 84 - 86).

2.2.3 Tramping a sportovní aktivity

Dnes poněkud opomíjenou, ale v dřívějších dobách velmi významnou roli sehrály v tramském hnutí různé sportovní aktivity. V období největšího rozmachu trampingu, tedy ve 30. letech minulého století, dokonce amatérští sportovci z tábornických osad směle konkurovali profesionálním sportovcům.

Nejvíce rozšířenými sporty byly zpočátku ty, které nevyžadovaly, či vyžadovaly jen minimálně, speciální náčiní a nářadí. Takovými byli například chůze, běh a dále jednoduché atletické disciplíny (hody míčkem, diskem, oštěpem, vrh koulí, skoky a běh na různé vzdálenosti). Oblíbeným se stal i fotbal a stolní tenis.

Sportem, k jehož rozšíření v českých zemích tramping velkou mírou napomohl, byl volejbal. Tato míčová hra se ke k nám dostává kolem roku 1919 a stává se populární nejprve díky hnutí YMCA, později si jej oblíbili i vysokoškoláci a profesionální armáda. Ke konci dvacátých let již neexistuje tramská osada, ve které by nebylo alespoň jednoduché volejbalové hřiště.

Dalším sportem, typickým pro tramské hnutí předválečných let, byla lukostřelba. Pro tento sport byl inspirací nejen život indiánských kmenů, ale opět i letní tělovýchovné kurzy Ymky.

Nejúspěšnějším a s trampingem nejvíce svázaným sportem byla bezesporu kanoistika. K tomu přispěl pravděpodobně i fakt, že velkým propagátorem vodní turistiky, vodního skautingu a velkým příznivcem trampingu byl i zakladatel naší kanoistiky Josef Rössler-Ořovský (Waic, 1992, s. 85).

V prvopočátcích tramského hnutí však bylo nejprve na nejrůznější sportovní aktivity pohlíženo jako na symbol maloměšťáckého, „pad'ourského“ způsobu života. Byl proto odmítán jako zbytečný a nepatřičný přežitek. Přesto se však již v této době objevují základ budoucího tramského sportování. Vždyť jen samotná doprava na „víkend či výlet“ byla tehdy (aniž si to kdo uvědomoval) ryze sportovním výkonem. Mnozí trampové se - kromě populární železniční dopravy - dopravovali do přírody pěšky (v ojedinělých případech i na kole), kde to bylo možné, využívaly se pramice či kánoe.

Dalším základem sportování byly jednoduché soutěže v netradičních disciplínách, jako hody kamenů či šišek na dálku a cíl, zacházení s lasem a přetahování lanem. Oblíbené bylo také vzpírání, různé typy zápasů a střelba ze všech dostupných zbraní (od primitivního luku až po skutečné palné zbraně).

Sportovní aktivity v pravém slova smyslu se objevují až ve třicátých letech, se vznikem chatových osad. Stabilní osady zajišťovaly mnohem více volného času (nebylo nutné hledat vhodné místo na „přespání, zakempování“) i komfortu při bydlení. Svoji roli hrála nesporně i skutečnost, že se osadníci dostávali do zralejšího věku a celonoční bdění (a požívání alkoholu) již pro ně bylo obtížné.

Na vztah mezi nestřídmým popíjením alkoholických nápojů ve společnosti a následnou zvýšenou potřebou pohybu ukazuje např. i Pierre de Coubertin, který v tom vidí jednu z možných příčin, proč právě v Anglii vzniklo v 18. a 19. století tolik odvětví moderního sportu; angličtí gentlemani se po probdělých nocích snažili pohybem vystřízlivět a dostat se opět do únosné společenské formy (Waic,1992, s. 74).

První skutečně sportovní tramské klání proběhlo v roce 1927 na osadě Albatros na Libřici. Této I. tramské olympiády se zúčastnilo téměř sto soutěžících ze šesti osad (Albatros, Utah, Gold River, Skalní údolí, Rodway, Araway). Bob Hurikán o této události napsal: „*Tím se zapsala osada Albatros do tramských dějin zlatými písmeny, protože její osadníci dovedli pistolničinu spojit s dosud málo oblíbeným sportem*“.

Sportovat se postupně začalo také v dalších osadách. Velmi oblíbenými se stávají kopaná, plavání, atletické disciplíny, ping-pong a sportem číslo jedna se stává jednoznačně volejbal. Některé osady si dokonce postavily i kuželkářskou dráhu. Sport se stává natolik oblíbeným, že v roce 1929 pořádá již výše zmíněný Albatros novou soutěž, tentokrát již s dvěma sty soutěžících z devíti osad.

Sportovní zápolení uvnitř osad se postupně změnilo na utkání osad, tramská mistrovství a olympiády. Přibývají další disciplíny, ke kterým již bylo třeba speciálního vybavení - lukostřelba, kanoistika, box, tenis, cyklistika, v zimním období dokonce lyžování a lední hokej. Rozvíjet sport v těchto letech napomáhají různé organizace, například Unie tramských osad, Tramská volejbalová liga a Tramský atletický svaz (Waic, 1992, s. 79.)

Je paradoxní, že tento bouřlivý rozvoj sportu na osadách ve 30. letech paradoxně napomohl i jeho následnému omezení. Často se totiž stávalo, že zatlačoval určitým způsobem do pozadí původní zálesácké zvyky a tramské legrácky. Sportování také přece jen vyžaduje také zdravější životosprávu, disciplínu, ukázněnost, což některé trampy omezovalo. Domnívali se také, že se sportovní soutěživostí vytrácí z osad původní kamarádský způsob života. Problémy se také v některých případech objevovaly ve sporech tramských sportovců a oficiálních sportovních organizací, které se je snažily získat na svou stranu a podřídit oficiální sportovní disciplíně.

Tramprský sport zůstává na poměrně kvalitní úrovni i v období okupace, avšak s tím, jak se válka prodlužovala, postupně stagnoval. Vinu na tom nese pravděpodobně zrušení či omezení života osad v prostoru mezi Sázavou a Vltavou, který se za okupace stal oficiálním cvičišťem pro gardy SS. (Waic, 1992, s. 73-77).

2.2.4 Tramprské muzeum

Souhrnný pohled na historii a filozofii tramprského hnutí není možno zakončit bez kapitoly o originálním muzeu českého a slovenského trampingu. Ačkoliv jeho existence může evokovat představu hnutí historického, již přežitého a zastaralého, není tomu tak.

2.2.4.1 Vznik a historie tramprského muzea

První myšlenky založit vlastní muzeum tehdy ještě československého trampingu vznikají pravděpodobně v šedesátých letech minulého století, ale k jejich praktickému uskutečnění tehdy ještě nedošlo. Nicméně výsledkem souhrnných snah o alespoň částečné zmapování fenoménu trampingu je v této době vydaná publikace „Kronika tramprské písničky“. V témže období začínají vznikat také první soukromé archívy, zabývající se touto tematikou.

Další vlna zájmu o vybudování tramprského muzea se objevuje na konci prvního desetiletí 21. století. S největší pravděpodobností byly podnětem výše uvedené celkové výrazné změny české společnosti. Na ně nepochybně navazovala myšlenka, že ať bude další vývoj společnosti jakýkoliv, hnutí tak osobité, jakým tramping bezesporu je, je třeba uchovat i pro další generace.

Jako příklad těchto snah lze uvést např. vznik expozice v Jílovém u Prahy, která mapuje historii a současnost trampingu v okolním regionu. V mnohých obcích jsou pořádány krátkodobé výstavy o trampingu a pobytu v přírodě v našich zemích. Toto vše je předzvěstí snah o vytvoření stálé tramprské expozice.

První schůzka zájemců o založení specificky tramprského muzea proběhla v roce 2004 nedaleko Banské Štiavnice, současně byla vydána i souhrnná zpráva o budoucích plánech a konečném cíli.

V červnu 2009 bylo v Hradčanech u Tišnova založeno občanské sdružení Naše muzeum jako nutný komunikační článek pro spolupráci s Národním muzeem v Praze. Důvodem pro oslovení této významné instituce byla prozaická snaha o odbornou ochranu sbírek. Dle

zákonu shromážděné předměty se stávají součástí národního kulturního dědictví a nemůže je následně ohrozit např. úmrtí majitele sbírek

Součástí této akce bylo i setkání významných osobností trampingu, které tuto aktivitu velice kladně ocenily a morálně podpořily.

Díky spolupráci s Národním muzeem se objevily první možnosti, jak přiblížit sbírky s námětem trampingu veřejnosti. Tou první bylo podílení se na expozici dlouhodobé výstavy „Křižovatky české a slovenské státnosti“, umístěné v Národním památníku na Vítkově. Jako další je možno uvést významnou účast na expozici výstavy „Nové pověsti české“, která proběhla v roce 2010 nejprve v Praze, o rok později byla přemístěna do Brna.

Nejvýznamnější výstavní akcí se doposud stala výstava „Trampská abeceda“ v roce 2013, která byla vystavována opět v pražském Letohrádku Kinských.

Postupem času však bohužel začíná docházet k určité nejednotnosti názorů na archivaci sbírek. Objevují se dvě varianty. První předpokládá vytvoření stálé samostatné expozice ve vlastním areálu, druhá upřednostňuje zapůjčování sbírek Národnímu muzeu, které by při významných příležitostech pořádalo jednorázové výstavy o trampingu.

Důsledkem těchto neshod je vytvoření určitého kompromisu, u jehož zrodu stálo občanské sdružení Kamarádi festivalu trampských písní v Horním Jelení. Jeho členové archivovali jim svěřené trampské sbírky a postupně tak přispěli k vytvoření přechodného „Mobilního trampského muzea českých a slovenských trampů“.

2.2.4.2 Mobilní trampské muzeum

Toto muzeum uchovává množství různých předmětů a dokladů o historii československého trampingu a vystavuje je na různých jednorázových akcích s obdobnou tematikou. Expozice tohoto muzea je průběžně obohacována o často celoživotní sbírky všech příznivců i členů trampského hnutí.

Významnou osobností tohoto projektu je v současnosti pan Jiří Jedlička, přezdíváný Fred, který o doposud nashromážděné sbírky pečuje: „*Tramping je kulturním dědictvím československého národa a je třeba jej uchovat pro další pokolení*“.

Velmi důležitým přínosem expozice tohoto muzea je skutečnost, že veškeré sbírky je po dohodě možno zapůjčit na různé regionální akce a tak rozšířit povědomí široké veřejnosti o existenci trampského hnutí.

3. Sociálně ekonomické proměny společnosti na přelomu tisíciletí a český tramping

Český tramping si uchoval svoji původní (klasickou) podobu zhruba do první poloviny devadesátých let minulého století.

S radikálními sociálně ekonomickými změnami následující doby, které přetvořily stávající podobu většiny evropských zemí, nastala také podstatná proměna tohoto hnutí. Dalším podstatným činitelem, který se na této změně podílel, je naprostá změna v trávení volného času obyvatel.

Společnost přelomu tisíciletí není jednoduché jednoznačně interpretovat. Názory na charakteristické znaky současné společnosti mohou být různé. V mnohých pramenech je zmiňován individualismus jako zvýrazněná touha po osobní svobodě, individuálních lidských právech a zřetelném ekonomickém sobectví. Jako další rys současnosti bývá uváděn nepřetržitý, zrychlující se vývoj veškerého společenského dění i značné odcizení se navzájem. „*Od poloviny 20. století je urychlování vývoje stále prudší, jedinec mu nemůže stačit, stává se pro něj zdrojem stále silnějších stresů. Posledním výrazným rysem naší euroamerické civilizace na přelomu tisíciletí je značné sobectví, sobectví kolektivní i individuální, lhostejnost, lhostejnost ke třetímu světu, stejně tak jako lhostejnost k méně nadaným, k méně schopným, méně zdravým, somaticky, psychicky, sociálně či jinak handicapovaným. Výrazně se projevuje značná míra ztráty solidarity*“ (Mühlpachr, 2009, s. 8). Dalším typickým jevem je vznik tzv. informační společnosti, jež souvisí s nebyvalým rozvojem techniky, využíváním počítačů a rozšířením počítačových sítí: „*Není vyloučeno, že se jedná o jeden z nejvýznamnějších rysů měnící se civilizace, který by ji mohl velice podstatně změnit. Zahlcení informacemi nebo přechod do virtuální reality, to jsou jevy, jejichž dosah si ani nedokážeme domyslet*“ (Mühlpachr, 2009, s. 9).

3.1 Postmoderní společnost

Společnost na přelomu tisíciletí bývá často označována jako společnost postmoderní. Tento pojem (velmi jednoduše řečeno) ve své podstatě souhrnně označuje duchovní a společenské klima současné západní společnosti. Bohužel se stal pro své - často velmi neodborné - používání pouhou módní frází:

„ Slova *postmoderna*, „ *postmoderní*“ jsou v současné době velmi frekventovaná, stala se přímo módními. Objevují se jako součást slovníku představitelů nejrůznějších oblastí kultury a umění. Jevy, zvanými *postmoderní*, ze zabývají filozofové, uvažují o nich i představitelé konkrétních věd. Do běžného povědomí se dostávají tyto termíny i prostřednictvím žurnalistiky aj. Při tom vymezení jejich významu bývá velice vágní, obsahuje i různé protimluvy. Také hodnocení *postmoderny* jsou až protikladná. Od názoru, že jde o snobské pozice jakési intelektuální elity, jimiž není nutno se hlouběji zabývat, až k vážným otázkám, zda skutečně žijeme v *postmoderním věku* (Skalková, 2004, s. 42).

Všeobecně je *postmoderní společnost* prezentována jako: „ *společnost zklamaná z modernismu, nedůvěřující v konstruktivní racionalismus, odmítající ideu pokroku, předvídatelné a plánovatelné budoucnosti. Je to společnost bez univerzálního hodnotového systému, ohrožená ekologickými katastrofami*“ (Petrušek, 1996, s. 1203).

Z tohoto výkladu je možno vycítit, že vyspělost moderní civilizace nepřináší ve svém důsledku jen pokrok, pozitiva, ale též hrozby, rizika, ale i proměny člověka, které nejsou jen humanizující, obohacující hodnotu lidství, ba právě naopak.

Postmoderní společnost bývá v některých zdrojích označována také jako společnost:

- **Permisivní**, tedy společnost, která toleruje mnohem širší okruh norem a hodnot, než připouštěla tradiční společenství (například konzumace drog, detabuizace sexu, různé formy párového soužití, atd.),
- **ludická**, tzn. „ společnost, která si ráda hraje“, ve které práce není považována za základní hodnotu života, pracovní činnost a výkon profese nejsou vnímány jako významná oblast sebe-realizace a prvky hravosti jsou přenášeny i do oblasti práce (mladí lidé setrvávají v práci, dokud je baví, pokud se vyskytnou potíže, práce ztrácí zábavnost, hravost a je důvod ji opustit a najít si novou práci (netrápit se potížemi, neboť život se musí žít a užívat),
- **sekularizovaná**, ve společnosti se objevuje značný odklon od vlivu tradičních náboženství, resp. církví (sekularizace-zesvětštění),
- **postmoralistní** - dosud platné morální hodnoty a normy jsou překonány a považovány za zastaralé, neobjevují se však nové, stejně stabilní a uznávané,
- **postheroická** - společnosti chybí pozitivní vzory a to nejen výchovné,
- **alibistická** - společnost, ve které není pro nikoho žádným problémem zdůvodnit a ospravedlnit cokoli,

- **postedukační** - výchova a vzdělávání je v podstatě přežitkem. Vzdělávací instituce jsou zredukovány do pozice vzdělávacího či asistenčního servisu, který pouze nabízí své služby a je na žákovi, aby si z těchto služeb vybral (Hábl, 2014)
- **společnost globalizace**, tzn. dnes je trvání existence každé společnosti závislé na schopnosti a míře zapojení celosvětového společenství do řešení globálních problémů (Mühlpachr, 2009, s. 17).

3.2. Volný čas

Dvacáté století bývá někdy označováno jako „století volného času“. Tento obrat vyjadřuje zásadní rozdíl mezi předcházející etapou, nazvanou „století práce“. Ještě sociologické studie šedesátých let předpokládají, že enormní nástup technických vymožeností a automatizace zredukuje pracovní dobu na naprosté minimum. Ačkoliv tyto optimistické vize vzaly v následujících desetiletích zaslé, kvantita a hlavně možnosti způsobu trávení volného času zůstává oproti předcházejícím dobám nesrovnatelné. Význam volného času v moderní společnosti neustále narůstá a je v popředí zájmu výzkumů sociologů, psychologů i pedagogů (Franc, 2013, s. 50-51).

Volný čas má v lidském životě nezastupitelnou úlohu. Je to čas, který by měl sloužit odpočinku, zábavě či obnovení sil pro nové činnosti. Je možno během něho získávat nové znalosti či dovednosti, ale také ho strávit naprostým „nicneděláním“ či dokonce nudou. Zatímco jedni ho považují za dobu pohody, zábavy a obohacujících aktivit, pro jiné může být časem prázdnoty, negativních pocitů či dokonce možných problémů. Současná společnost je také na jakékoliv omezování v oblasti osobních svobod velmi citlivá. Kromě hranic, které určuje právní řád, neexistují trvalé hodnoty, kterými by se většinová společnost řídila a uznávala je (Pospíšilová, 2010, s. 12).

3.2.1. Pojem volný čas

Termín „volný čas“ je v současném každodenním životě užíván velmi často, ať již mezi laickou veřejností či v masmédiích. Jeho „všednost“ vede často k podceňování jeho obsahu i významu pro život každého z nás. „*Volný čas je oblastí živě se rozvíjející a současně přinášející řadu problémů*“ (Hofbauer, 2013, s. 9).

Odborná literatura, zabývající se touto problematikou, tento pojem vysvětluje například takto: „*Volný čas je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod nátlakem závazků, jež vy-*

plývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Někdy se vymezuje jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností (Hofbauer, 2013, s. 13)

Další charakteristika volného času je uvedena zde: „*Je to činnost, do níž člověk vstupuje s očekáváními, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení. Jako hlavní funkce volného času je uváděn odpočinek (regenerace pracovní síly), zábava (regenerace psychických sil), rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytváření kultury)*“ (Hofbauer, 2013, s. 13).

Velmi výstižné a nadčasové definování volného času, je toto: „*Volný čas, to je čas, který může člověk využít bezprostředně jen pro sebe, čas, ve kterém patří maximálně sobě, v němž může dělat - více než kdykoliv jindy- to, co jej baví a co mu přináší potěšení, zábavu a odpočinek*“ (Filipcová, 1967, s. 29).

Základní funkce volného času lze shrnout a vymezit následovně:

- rekreační (zotavení a uvolnění),
- kompenzační (odstraňování zklamání a frustrací),
- výchovná a vzdělávací (učení o svobodě a ve svobodě, sociální učení),
- kontemplační (hledání smyslu života a jeho duchovní výstavba),
- komunikační (souvisí se sociálními kontakty a partnerstvím),
- participační (volný čas nám specifickým způsobem umožňuje podílet se na vývoji společnosti),
- integrační (volný čas napomáhá stabilizaci života rodiny a zapojování jedince do dalších sociálních skupin),
- enkulturační (kulturní rozvoj sebe samých, tvořivé vyjádření prostřednictvím umění, sportu, technických a dalších činností) (Hofbauer, 2013, s. 15).

3.2.2 Hlediska volného času

Na fenomén volného času a jeho využití ve společnosti lze nahlížet hned z několika úhlů pohledu.

- **Ekonomické hledisko** - toto hledisko si všímá výše finančních prostředků, které společnost vkládá do volného času svých občanů. Důležitým faktorem je nejen návrat-

nost těchto prostředků, ale i výše investic, které je občan ochoten do svého volného času investovat,

- **sociologické a sociálně psychologické hledisko** - v této oblasti se sleduje vliv volnočasových aktivit na utváření či zkvalitnění mezilidských vztahů,
- **politické hledisko** - tento úsek zahrnuje veškeré vlivy a zásahy státu (ať již přímé či nepřímé) na volný čas obyvatel,
- **zdravotně-hygienické hledisko** - zde je sledován vliv volného času na optimální tělesný a duševní vývoj jedince. V neposlední řadě se toto hledisko zaobírá také vlivem volnočasových aktivit na aktuální zdravotní stav jedince,
- **pedagogické a psychologické hledisko** - toto hledisko si všímá věkových a individuálních zvláštností jedince v jednotlivých životních etapách, rozebírá vhodnost jednotlivých volnočasových aktivit pro uspokojování jednotlivých životních potřeb

(Pávková, 2008, s. 16 - 18).

3.2.3. Změny v trávení volného času

Mezi základní předpoklady rozvoje volného času patřil růst jeho rozsahu jako důsledek zkracování pracovní doby u dospělých (a jejího odstraňování u dětí a mladistvých),

Rozšiřování celkového objemu volného času celé populace a kumulace volného času do měst, jejichž počet obyvatel v procesu urbanizace rychle rostl celkově i vzhledem k celé populaci (Hofbauer, 2004, s. 25).

3.2.3.1 Nezaměstnanost

Mezi negativní jevy se v naší společnosti objevuje nezaměstnanost, jako nežádoucí a paradoxní rozšíření volného času. Za nezaměstnaného považujeme občana, který nemá práci, ačkoliv je práce schopen, práci aktivně hledá a pracovat chce. Absence práce pro něj vytváří palčivý, dlouhodobý, někdy až celoživotní problém, znemožňuje mu profesní uplatnění a vytvoření existenční základny, znejasňuje mu jeho soustavu hodnot a v některých případech i smysl života. Francouzština takový volný čas nazývá ve významu „holý, plytký, jalový“ nebo „prázdný, vylidněný, liduprázdný, také „prozahálený v nečinnosti“ (Hofbauer, 2013, s. 38).

Ironií historie je skutečnost, že právě nezaměstnanost ve druhé polovině dvacátých let minulého století přispěla do značné míry k rozvoji trampingu v našich zemích.

3.2.3.2 Odmítání volného času

Ačkoliv je volný čas spojený s blahodárnou relaxací a oddechem, přesto jej mnozí jedinci na základě svého vlastního rozhodnutí nevyužívají či jej přímo odmítají. Význam práce se v mnohém případě přeceňuje, pracovní doba se neúměrně rozšiřuje a vlastní volný čas prakticky mizí. Odmítání volného času ovlivňuje společenské a ekonomické postavení, profesní a kariérní ambice. Dalšími důvody je například nastoupení vlastní profesní dráhy a snaha ji úspěšně rozvíjet, či snaha si zachovat v zaměstnání dosavadní úroveň a zajistit či zlepšit společenský status svůj či rodiny. „*Důsledkem je workoholismus jako nový druh závislosti, jež narušuje přirozený průběh života - potlačuje volný čas, oslabuje mezilidské vztahy a deformuje hodnotovou orientaci člověka*“ (Hofbauer, 2013, s.41.).

Podle důvěryhodných průzkumů z přelomu tisíciletí téměř třetina lidí pracovala více než osm a půl hodiny denně. Nutno podotknout, že se nejednalo pouze o samostatně výdělečné osoby, ale i o mnohé občany v běžném zaměstnaneckém poměru. Objevuje se tedy situace, kdy osm hodin práce v jednom zaměstnání nestačí zajistit pro určitou část obyvatelstva dostatečný příjem, takže nutně musí buďto pracovat přesčas, nebo mít vedlejší pracovní úvazek. O víkendech (které byly mj. pro tramping stěžejní částí týdne) pracovalo podle svého vyjádření více než deset procent dotázaných. V sobotu či v neděli pracoval dle těchto statistik každý čtvrtý dotázaný (Friedlanderová, 2000, s. 88).

Neschopnost využití volného času

Mnoho lidí v produktivním věku naopak určitým volným časem disponují, mohli, po případě by i chtěli ho účelně využívat, neumí se však orientovat ani v nabídkách, ani v možnostech jeho využití (Hofbauer, 2013, s. 44).

4. PROJEKT A PREZENTACE VÝSLEDKŮ EMPIRICKÉHO ŠETŘENÍ

4.1. Teoretická východiska

Na základě všech pramenů, které byly zpracovány v teoretické části, je možné postavit empirickou část práce. Východisky jsou veškeré poznatky, které byly o tramském hnutí získány.

Tramské hnutí je specificky český fenomén, jehož vznik je možno zařadit do období konce první světové války. V průběhu doby se výklad pojmu tramp a tramping několikrát změnil, v závislosti na politické a společenské atmosféře dané doby. Od původního pojmenování deklasovaných živelů amerického západu přechází význam k označení osobitého druhu pobytu v přírodě, spojeného s filozofií souznění s přírodou a nepředstíraného upřímného přátelství.

Na zrodu českého trampingu se podílelo několik zásadních činitelů. Nejvýznamnějšími se jeví mládežnické hnutí Woodcraft, souběžně vznikající Skauting a následně pak na obou hnutích vznikající český Junák. Svou roli nesporně sehrálo i působení mezinárodní organizace IMCA a dále pak nepopíratelný vliv americké dobrodružné literatury a filmu. Sjednocujícím prvkem se stává vliv převratných společenských a politických změn počátku dvacátého století.

K radikálním změnám v tomto hnutí dochází ponejvíce po roce 1989. K těmto proměnám přispívá celková výrazná přeměna sociálně politické situace, dále pak proměny využití volného času.

Myšlenkový základ tramského hnutí tvoří idea lásky k přírodě, úcta a tolerance k ostatním lidem a vize upřímného přátelství.

Pro tramping, stejně jako i pro ostatní subkultury, jsou charakteristické specifické symboly, slang, atributy a vzorce chování.

Hnutí trampingu prochází postupně několika etapami, od v podstatě chaotického období divokých skautů přes prvorepublikovou dobu kovbojskou a kanadskou až po neblahá léta nacistické okupace a následující období socialistického Československa. Na tramping v tomto období je nahlíženo bipolárně, přes jeho potírání v padesátých letech až po v podstatě trpěné mládežnické hnutí v letech osmdesátých.

4.2. Cíle a úkoly empirického šetření

Výzkumná část této práce má odpovědět na základní otázku: „Zaniká klasické české trampské hnutí?“

Následně se logicky nabízí úvaha, je-li takto položená otázka přínosnou a zajímavou a jaké nové poznatky může přinést zkoumání takového fenoménu, jako je český tramping.

Zde je důležité, mimo jiné, znova upozornit na fakt, že ušlechtilé myšlenky skautingu a jimi následně ovlivněný tramping spoluvytvářely hodnoty a světový názor části několika generací mladých lidí. Z historického pohledu se bohužel zapomíná například na to, že také z tohoto prostředí se rekrutovali lidé, kteří se během druhé světové války zúčastnili odboje a nejednou za své přesvědčení zaplatili cenu nejvyšší. Tyto vysoké morální hodnoty v trampingu přetrvaly a následně se, alespoň zpočátku, přenesli i do následného období totality. Žijí však nadále a ovlivňují dosud určitou část české populace i v moderní současnosti?

Pro odpovědi na tyto otázky nám může být nápomocen myšlenkový okruh zdůrazňující, že všechny sociální jevy se proměňují sociálním kontextem a modifikují hodnoty a normy okolo nás. Přesto, že v řadách trempů vždy bylo možné najít osoby s obyčejnou lidskou snahou o únik a žití v klidu přírody bez aspirace na hodnocení společenské a politické situace, častěji se jednalo o reakci na nespokojenost s vývojem, pravidly, politikou apod.

„Pád bipolárního uspořádání světové politiky byl mj. také pádem soupeřící komunistické ideologie, čímž tržně orientovaný kapitalismus ztratil v politické i ekonomické rovině jediného vážného soupeře. Daleko větší nebezpečí proto dnes vznikají ne vně, ale uvnitř tohoto systému; rozevírající se nůžky sociální nerovnosti, tlak na zvyšování výkonu, odlidštění a atomizace společnosti, ekologické problémy, extremismus, to vše jsou jevy, které se vyskytují v rámci soudobé společnosti a mohou se potenciálně stát její vážnou hrozbou.“ (Mühlpachr, 2008, s. 5).

Je tedy vhodné se ptát po sociálním kontextu, nikoli primárně po osobnostních a psychologických charakteristikách jednotlivců. Tím se naše šetření legitimizuje a získává své opodstatnění vymaněním se z „individuálního“ prostoru a vstupem do prostoru sociálního.

4.2.1 Cíl výzkumné části, vedlejší cíle a základní okruhy výzkumných otázek

Hlavním cílem této práce je zjištění, zda zaniká klasické české tramské hnutí. Avšak takto definovaný hlavní cíl by se mohl jevit jako negativně vymezený a tak tomu jistě není. Takový závěr by bylo možné laicky předpokládat a nebylo by tedy co zkoumat.

Z výše uvedeného však předpokládáme, že se nejedná o zánik, ale jistou kvalitativní proměnu, po jejíchž příčinách se ptáme. Můžeme tedy stanovit dílčí cíle, ze kterých odvodíme okruh výzkumných otázek. Formulace těchto cílů zní:

- a) Jaké sociální proměny a kontexty formují současnou podobu hnutí dnes?
- b) Jsou hodnoty a normy obecně přijímané a uznávané v rámci hnutí pozitivní a jsou také jakýmkoliv přínosem pro současného člověka a společnost?

Z takto stanovených cílů lze definovat okruhy otázek polostandardizovaných rozhovorů. Jejich výhodou je skutečnost, že okruhy jsou tematicky dané, avšak výzkumník těží z povahy této techniky tím způsobem, že obsah operativně přizpůsobuje průběhu rozhovorů a reaguje na obsah výpovědi respondentů. Dosahuje tedy kýženého efektu v interakci s účastníky šetření.

Výzkumný cíl a) - Okruh možných otázek:

- Co vás přivedlo k tramskému hnutí
- Měl jste vzor v rodině či blízkém okolí?
- Co vás na trampingu nejvíce lákalo?
- Jak dlouho se tomuto hnutí věnujete?
- Co nejpodstatnějšího se změnilo za dobu, po kterou se trampingu věnujete?
- Myslíte si, že má toto hnutí nějaký cíl popř. v čem spatřujete smysl a cíle hnutí?
- Jaké jsou rozdíly v povaze a náplni hnutí po změně režimu?

Výzkumný cíl b) – okruh možných otázek

- Došlo ke změně těchto cílů v čase?
- Co je v těchto hnutích nejdůležitější?
- Co by mělo hnutí člověku, zejména mladému přinášet?
- Má hnutí podle Vás nějaký celospolečenský význam?

4.3. Výběr účastníků šetření

Velmi zásadní, vzhledem ke specifčnosti zkoumaného jevu, byla otázka výběru respondentů.

Prvotní období, ve kterém přicházela autorka velmi neformálně s tímto hnutím do styku, se určitým způsobem stalo obdobím předvýzkumným. V této době docházelo k získání značného množství velmi důležitých postřehů a představ o tramském hnutí, tyto poznatky však zůstaly čistě v teoretické rovině a nebyly nijak dále zpracovány.

Všechny tyto informace se nicméně později staly všeobecným základem, jehož obsah byl při dalším zpracování práce nadále analyzován a využíván.

Pro výběr respondentů se zprvu logicky zdál být nejvhodnější okruh členů tramské osady „Kočovníci“. Tyto osoby autorka velmi dobře znala a dle jejího názoru mohli díky dlouhodobému členství v tramském hnutí podat ucelené informace a objektivní prezentaci nastíněné problematiky. Předpokládaným základním kritériem pro tento výběr respondentů byla dlouhodobá zkušenost s trampingem.

Tito osadníci byli dle časového plánu osloveni a seznámeni s cílem celého průzkumu. Kontaktování byli telefonicky nebo osobně. Situace se setkala ve všech případech s kladnou odezvou a zájmem o celkový výsledek šetření.

Jako negativní se však bohužel posléze ukázala ta skutečnost, že věkový průměr těchto respondentů se pohyboval okolo padesáti let.

Tato okolnost se zdála být pro následující průzkum příliš zavádějící a ovlivňující další získané poznatky. Kladnou stránkou na tomto faktu byla skutečnost, že vyšší věk dotazovaných a jejich životní zkušenosti umožní hodnotit vývoj situace v českém trampingu objektivně.

Nicméně bylo nutné získat pro průzkum také mladší tramskou generaci, pokud možno aktivní a zkušenosti s tímto hnutím.

Pro další získání takovýchto respondentů bylo využito postupu, nazývaného metoda sněhové koule: Tento způsob obrazně připomíná nabalování sněhové koule a proto se anglicky i takto označuje – snowball sampling. Cílem je obvykle rychlé a snadné rozšíření nevýhovujícího počátečního výběrového souboru:

„Při řešení zcela praktické otázky, kde získat nové případy do vzorku, lze s úspěchem použít metodu sněhové koule. Respondenty, které jsme již získali, žádáme o kontakty na další lidi, které znají a mohli by odpovídat naším kritériím. Tito lidé potom odkazují na další responden-

ty. *Výběr se ukončí, když výzkumník zjistí, že informace od dalších osob jsou stejné a opakují se*“ (Švaříček, 2007, s. 73).

Tab. č. 1 Rozložení respondentů do věkových skupin

20-30 let	30-40 let	40-50 let	50-60 let	60 a více let
1	4	8	5	2

Tímto způsobem bylo nakonec získáno dvacet členů tramského hnutí, nejmladšímu tázanému bylo dvacet devět a nejstaršímu osmdesát let. Část dotazovaných - celkem osm příslušníků tramského hnutí - byla členy tramské osady Kočovníci, zbývající respondenti patřili buď mezi tzv. „trampy samotáře“ (sedm respondentů), nebo byli členy jiných tramských osad (pět respondentů).

Celkové šetření se tedy neomezovalo na relativně uzavřené prostředí jedné tramské osady a tramské generace, ale využilo též názory jiných věkových skupin účastníků tohoto hnutí.

4.4. Analýza výzkumného nástroje

K provedení šetření byla zvolena kvalitativní metodologie, která je více vhodná k uvedenému tématu. Pro úplnost je možno ještě dodat, proč nebylo šetření kvantitativní povahy považováno v tomto případě za vhodné.

Nejedná se totiž o jevy, kde by bylo nutné vyjadřovat jejich četnost a vzájemné propojení mezi těmito hodnotami. Nejfrekventovanější technika kvantitativní metodologie je úzce spjata s matematicko-statistickým přístupem, struktura dotazníku vyžaduje mj. kategorizaci a následné třídění dat, které je pro povahu šetření nejen nevhodné, ale v našich podmínkách přímo nereálné.

Naopak kvalitativní metodologie se svými technikami, větší volností a kreativitou umožňuje výzkumníkovi zjišťovat „proč se věci dějí právě tímto způsobem“.

V typickém případě výzkumník vybírá na počátku výzkumu téma a určí základní výzkumné otázky. Je výhodou, že tyto otázky může modifikovat nebo doplňovat v průběhu výzkumu, během sběru a analýzy dat. Z tohoto důvodu se někdy kvalitativní výzkum považuje

za pružný typ výzkumu. Výzkumník vyhledává a analyzuje jakékoliv informace, které přispívají k osvětlení výzkumných otázek (Hendl, 2005, s. 50).

V tomto ohledu můžeme spolu s tímž autorem označit výzkum jako explanační právě proto, že zjišťuje především to, proč se věci dějí právě tak, jak se dějí. Pro tento druh výzkumu je typické právě delší časové propojení výzkumníka se zkoumanou realitou. Z uvedeného pak již můžeme přímo stanovit techniky výzkumu uváděné níže.

V první fázi byla aplikována dílčí analýza autentických osobních svědectví s využitím utříděných osobních záznamů v předvýzkumné fázi.

Kromě toho bylo využito zúčastněné pozorování, které se stalo základním zdrojem pro další vznik záznamů.

Zásadním přínosem pro sběr dat a rozhodující technikou byly nestrukturované nebo přesněji polostandardizované rozhovory, které byly zacíleny do výše uvedené skladby cílů a otázek. Tento typ se zdál být pro šetření nejvhodnější.

Většina respondentů byla schopná vystihnout podstatu problematiky a nenuceně se o ní rozpovídat. Ačkoliv byly v každém rozhovoru poněkud odlišně formulovány (záleželo na celkové atmosféře a naladění respondenta), základní otázky zněly takto:

- Jakým způsobem ses dostal (a) k trampingu?
- V kolika letech ses poprvé seznámil s trampem?
- Měl (a) jsi nějaký vzor?
- Co ti dalo trampské hnutí?
- Může trampské hnutí být zajímavé i pro současnou mládež?
- Co může tramping předat dnešní době?
- Jak se změnil tramping za tu dobu, co jezdíš na vandry?
- Jaká je, podle Tebe, budoucnost českého trampingu?

Rozhovory, které byly prováděny s účastníky hnutí, je možno označit za velmi neformální. Přispěla k tomu pravděpodobně také vzájemná pospolitost a důvěra, tak typická pro účastníky tohoto hnutí. Nicméně tyto, ač velmi spontánní a přirozené odpovědi, jsou právě zdrojem mnoha pravdivých a nezkrivených informací.

4.5. Organizace empirického šetření

Jak již bylo uvedeno, polostrukturovanými rozhovory bylo osloveno celkem dvacet respondentů. Rozhovory byly uskutečněny v průběhu listopadu 2014 až dubna 2015. Tyto rozhovory se odehrávaly nejčastěji po předchozí telefonické či e-mailové domluvě buď přímo v bytě respondenta, nebo tazatele, dle dohody. Ve dvou případech proběhla komunikace formou skype rozhovoru, v jednom případě proběhl rozhovor na pracovišti tazatele, v poměrně klidném prostředí kanceláře, mimo frekventovanou pracovní dobu. Velmi netradičním prostředím bylo nahrávání rozhovoru během jízdy autem, avšak právě tento rozhovor je možno přiřadit k nejvíce hodnověrné výpovědi.

Všechny dotazované osoby byly ihned na počátku rozhovoru požádány o svolení vytvořit zvukový záznam rozhovoru. Respondenti s tímto postupem souhlasili a neměli k němu závažnější výhrady. Nezdálo se také, že by využití diktafonu ovlivnilo spontaneitu rozhovorů.

4.6. Interpretace výsledků dat

„Cílem interpretace je udělat určitý myšlenkový posun. Víme, že se něco děje a je třeba nabídnout vysvětlení, proč se to děje“ (Šeďová, 2013, s. 4).

Po zaznamenání všech rozhovorů na mobilní telefon či diktafon byl proveden jejich doslovný přepis a byla uskutečněna prvotní kategorizace shromážděných dat. Odpovědi na jednotlivé otázky byly seskupeny podle četnosti a podobného obsahu sdělení. Již během několika prvních rozmluv s respondenty se začaly vytyčovat shodné nebo podobné odpovědi, myšlenky či názory, které bylo možno po zpracování všech dat globálně shrnout do několika konkrétních kategorií. Tyto kategorie se začaly objevovat ve většině rozhovorů a bylo je možno označit takto:

- tramské kořeny,
- přelom v trampingu,
- přínos trampingu,
- budoucnost tramského hnutí.

Převažující, významné odpovědi byly pro názornost vyjádřeny v procentech, avšak toto znázornění sloužilo jako pouze jako přibližná představa jednotlivých typů odpovědí. Poté byla k těmto datům připojena následná interpretace.

4.6.1. Trampské kořeny

Každému respondentovi byly na úvod položeny otázky, které se souhrnně týkaly těchto skutečností:

- první setkání s trampingem,
- vzor, či osoba, která respondenta přivedla k trampingu.
- motivace pro tramping.

První setkání s trampingem proběhlo dle respondentů buď naprosto spontánně během dětství jako přirozený styl trávení volného času rodiny, nebo v období dospívání jako součást revolty proti světu dospělých.

Pět dotazovaných označuje jako vzor **rodiče** (z celkového počtu respondentů je to 25 %). Dotazovaní shodně uvádějí, že jejich rodiče se trampskému hnutí v mladším věku aktivně věnovali a v mnohých případech vzpomínají také na to, že se již v předškolním věku účastnili víkendového trampování. Takto trávený volný čas jim připadal zábavný a dobrodružný (*Takže oni podle vyprávění chodili hodně za svobodna ven, no a pak si pořídili mně a několikrát mě s sebou vzali, mně se to moc líbilo, byla jsem hrozně pyšná. ...Mě to strašně bavilo, to soutěžení... i to spaní s našima ve stanu a večer u ohně, prostě celý moje raný dětství je tím propletený*).

Ve čtyřech odpovědích je konkretizován jako vzor **otec**, nejčastěji jako pravý „zálesák“, který je dokonale obeznámen se zákonitostmi přežití ve volné přírodě (*Táta byl pro mě v tomhle velký vzor, stejně jako jeho kamarádi... Ano, můj otec tento způsob trávení volna měl moc rád... Asi ještě táta, jelikož si vždycky uměl se vším poradit, toužila jsem být od raného věku jako on, tzn. samostatná a nezávislá*). Tuto roli splnil v některých případech také dědeček nebo strýc. Pro zajímavost je možno uvést, že tři respondenti naopak víkendové vandry shodně uvedli jako vítaný únik z vlivu dominantní matky (*...to byla pro nás oba možnost se dostat mimo dosah mé tvrdě vládnoucí matky*).

Tím, kdo přivedl tázané k tomuto způsobu trávení volného času, byl také mnohdy **starší sourozenec**, který již měl s tímto způsobem trávení volného již zkušenosti (*mě jako puberťačku začal brát na vandry bratr, o šest let starší*).

Mimo vzory v rodině jsou také velmi často uváděni **kamarádi**, poněvčí z dob středškolských studií. Jejich vliv vzpomenulo sedm respondentů (z celkového počtu tázaných to 35 %).

Z hlediska vývojové psychologie je určitá vzpoura proti jakékoliv konvenční autoritě v tomto období naprosto přirozená a tramping zde byl shledán jako jedna z možností tuto vzpoudu cíleně vyjádřit. Sami respondenti shodně přiznávají, že se v naprosté většině nejednalo o tzv. vandry, tedy styl pobytu v přírodě, ale spíš o experimentování, snahu tento styl alespoň nějakým způsobem napodobit (*...párkrát jsem vyjel i na střední škole - ale to nebylo moc slavný. To bylo spíš takový seznamování s alkoholem.... Je zajímavý, že jsme všichni začínali jako zelenáči a podle toho taky ty naše první vyjížďky končili, ale člověk byl mladej a vydržel moc, i přijet domů promoklej na kost, trošku taky s kocovinkou...*).

Pokud navážeme na předchozí historické poznatky, je zde viditelná propojenost mezi charakterem trampingu v minulosti (vzpoura proti společnosti a autoritám) i současností. V tomto směru se tedy současný tramping pravděpodobně neliší od let předchozích. Ve zbývajících výpovědích byla prvotním podnětem také účast ve **skautském hnutí**.

Zajímavé zjištění přinesly odpovědi na otázku, čím respondenty tramping přitahoval, co je na něm lákalo.

Většina dotázaných (třináct respondentů, což je 65 %) vypovídá o tom, že je na trampingu lákal především **pobyt k přírodě**. Pobyt v přírodě je velmi často prezentován nejen jako místo k odpočinku, ale mnohdy je pociťován jako „návrat ke kořenům“. Příroda je místem poklidného rozjímání, zastavení a možnosti se zamyslet nejen nad okolním světem, ale především sám nad sebou. Tuto skutečnost interpretují shodně jak členové trampských osad, tak i trampové samotáři. Je také v souladu s fakty, uvedenými v teoretické části.

Další motivací byla pro osm tázaných (40%) také možnost se setkávat se **stejně smýšlejícími** přáteli, kteří v trampingu spatřovali a často doposud spatřují formu svébytného přístupu k negativním společenským jevům, které byly přítomny v minulosti a objevují se i v současnosti, často však na zcela jiném základě.

Dále se velmi často v odpovědích objevují pojmy jako **samostatnost, volnost, nezávislost, touha po dobrodružství, určitým** vzorem se pro některé z respondentů staly i **idealizované vzory z mládí**.

Tramping se dle respondentů stává spontánní aktivitou, která přirozeně naplňuje nejen základní lidskou potřebu po sdružování, ale i možnost samostatného a svobodného rozhodování a odpovědnosti.

4.6.2. Přelom v trampingu

Přínosné pro šetření jsou odpovědi na otázky, které se týkají různorodých změn, týkajících se trampského hnutí. Tyto otázky směřovaly nejen ke změnám během konkrétní doby, po kterou se respondenti věnují trampingu, ale byly zacíleny i na celospolečenské změny, které mohly tramping ovlivnit.

Naprostá většina respondentů má s tímto hnutím mnohaleté zkušenosti, nebyl tedy pro ně problém označit změny, které se v trampingu za tuto dobu odehrály. Bez ohledu na věk označují jako přelomové období revoluční rok 1989 a dobu následující.

Čtyři respondenti (20%) zmiňují právě otázku demokracie, která se velmi paradoxně jeví jako jednou z možných příčin omezení českého trampingu (*.. hrát si na Ameriku už nemá ten punc co dříve..., ...,ale hele paradoxně, tím, že je svoboda, tak to hnutí zaniká. Dokavad' tě drželi na uzdě, tak ses držel těch svejch kámošů.*) Tato úvaha se zdá logická, uvážíme-li, že tramping vznikl mj. jako hnutí revoltující proti nespravedlnostem vládnoucího režimu, ať už v kterékoliv době.

Více než čtvrtina respondentů se domnívá, že současná, převážně materialistická doba také nepřeje původním idejím, na kterých je klasický tramping stavěn. Ty se zdají být z pohledu soudobé společnosti nmoderní a nehodící se modernímu životnímu stylu

Ačkoliv jsou odpovědi na skutečnosti, které ovlivnily tramping, poměrně široké, přece jen je možné vysledovat tyto jevy.

4.6.2.1. Moderní technologie

Devět respondentů (45 %) označuje jako největší změnu, která ovlivnila klasický tramping, nástup **moderních komunikačních technologií**. Tyto technologie však nejsou vnímány jako nepřátelské, jsou to pouze atributy moderní doby, která je přinesla. Předrevoluční generace jejich možností dokonce často využívá k obohacení svých toulek přírodou (*...a nedávno jsme si to začali zpestřovat geocashingem, to je vlastně hledání pokladů podle souřadnic jak za mlada s buzolou, nic novýho pod sluncem... Kde jsou ty časy, kdy jsme jezdili jen podle papírový turistický mapy a vůbec nevěděli, kde budeme spát. Ty mi teď řekneš, tady na té mýtině budeme spát a ještě si k tomu drže napíšeš souřadnice*). Jako problematický se však jeví až extrémní závislost na těchto technologiích u mladé generace, která se v důsledku toho jistým způsobem vzdaluje z životní reality.

Jako velké pozitivum oceňují respondenti (šest respondentů, 30%) moderní **oudoorové vybavení** (*Na vandr se chodí v outdoorových hadrech s membránou i na ponožkách a GPS může jednoho dovést i poslepu do cíle*). Mnozí sami však vyslovili otázku, zdali zastánce filozofie tramského hnutí, oblečený do moderní funkční výbavy, může být stále ještě nazýván trampem, zda je nutné ortodoxně dodržovat původní styl (*...Na jednu stranu ale nevím, jestli jde ještě o trampování, když si na starý kolena dopřeju salewu a tahám s sebou lihovej vaříč, za mlada bych si sám sobě nadal do masťáků....*). Tato otázka je velmi zajímavá a může být součástí dalších šetření s touto tematikou.

4.6.2.2. Soukromé vlastnictví pozemků

Jako negativní pro další existenci trampingu se starší tramské generaci jeví forma **soukromého vlastnictví velkého množství pozemků**, která omezuje dřívější svobodný pohyb v přírodě. Tento jev ve svých odpovědích udala plná polovina respondentů (*není samozřejmostí kdekoliv zakempovat, to by taky mohlo špatně dopadnout, myslím v souvislosti se soukromým majetkem*). V souvislosti s pobytem v přírodě zmínili také respondenti (sedm dotazovaných, 35%), že se již na svých toulkách necítí tak **bezpečně**, jako dříve (*hodně míst je soukromých a vlastně se i bojíš, já jsem sám takovej nejistej*) a zmínili i (podle nich) vzrůstající **kriminalitu**.

4.6.2.3. Změny v trávení volného času

Dalším jevem, který byl respondenty velmi často zmíněn, je velká změna **možností trávení volného času**. Tyto možnosti uvedlo jedenáct tázaných (55%), zdůrazněna byla možnost cestování do zahraničí, využití moderních volnočasových aktivit, nicméně opět byly vzpomenuty počítačové hry, jako převažující náplň volného času mladé generace.

Jako protiklad byla zmíněna možnost podnikání a s ním související omezení, či přímo absence volného času podnikajících osob (*mnoho mých kamarádů se stalo podnikateli, což jim, jako začínajícím, vzalo veškerý volný čas*).

4.6.3 Přínos tramského hnutí

Celkové hodnocení všech ideových východisek, na kterých tramping stojí, je v naprostém souladu s myšlenkami a poznatky, které jsou uvedeny v teoretické části.

Myšlenková jednota o tom, co je pro tramping zásadní, je v rozhovorech stále se opakujícím leitmotivem – láska k přírodě, ryzé, nefalšované kamarádství, nezištná pomoc.

4.6.3.1 Vztah k přírodě

Naprostá většina respondentů (šestnáct dotazovaných, 80%) jako největší přínos tramského hnutí označila vědomé **souznění s přírodou**, pobyt v ní, často za jednoduchých podmínek.

Pobyt v přírodě je respondenty interpretován jako očistný, v některých případech až mystický prožitek, spojený s opuštěním civilizace a návratem k primitivnímu způsobu života (*...ono je totiž trampování nejen o tom, že v přírodě přežiješ, ale má to i určitéj - jak to říct - spirituální základ, nejen v ní přežiješ, ale určitým způsobem jí i poděkuješ ...to podzimní ticho, takový to smíření, klid a barvy, to bylo vždycky moje, jednoduše nádhera... když se ráno vzbudíš venku, to je...prostě, kdo to nezažil, těžko vykládat... od řeky táhla pomalu mlha, v tom ti bylo něco tajemného, až mystickýho - dva chlapi u ohýnku a jinak pusto, prázdno, ticho, mlha.*

Pobyt v přírodě je velmi často prezentován nejen jako místo k odpočinku, ale mnohdy je pocíťován jako „návrat ke kořenům“. Příroda je místem poklidného rozjímání, zastavení a možnosti se zamyslet nejen nad okolním světem, ale především sám nad sebou. Stává se prostorem pro relaxaci těla i psychiky.

4.6.3.2 Přátelství

Dalším, neméně důležitým přínosem tramského hnutí bylo často zmiňované nepředstírané **přátelství, vzájemná solidarita a pomoc**. Tuto hodnotu zmínilo jedenáct respondentů, což je 55%. Přátelství je ponejvíce označováno jako „kamarádství“, podle vzájemného oslovování se příslušníků tramského hnutí navzájem.

Oběma výrazy je v tomto případě myšlen mezilidský vztah vyznačující se vzájemnou náklonností a porozuměním. Důležitá je vzájemná otevřenost, důvěra a schopnost empatie; možnost se svěřit se svými pocity a názory bez strachu případných následných perzekucí. (*Co jsem se s klukama setkal, tak se mi vždycky líbila jejich naprostá tolerance, ty jseš takovej a ty jinej, ale dneska to je jedno, prostě pokecáme, hlavně že jsme venku*).

4.6.3.3 Pocit svobody

Tento pozitivní přínos tramského hnutí zmínila značná část dotazovaných (jedenáct respondentů, 55%). Tato **svoboda** byla definována různě (*..útek z civilizace a oprostění se od všeho materiálního a povrchního, od všech problémů. Absolutní svoboda. Nejvíc mě na tom baví fakt, že na svých zádech a okolo sebe mám všechno, co potřebuju k životu a nejsem na ničem závislý*). Z výpovědí bylo možno vycítit snahu moderního člověka oprostít se od civilizace, která ho svým způsobem přes všechny vymoženosti pohodlí určitým způsobem svazuje. Tyto snahy nejsou v dějinách civilizace ničím novým (

Dle čtvrtiny respondentů nabízí tramping také vítanou **možnost útěku** ze soudobé skutečnosti. Tímto „ útěkem“ je označováno nejen dobrovolné odmítání civilizačních vymožeností, ale především je tímto výrazem označován pocit nespoutanosti a minimálního omezení .

Šest tazatelů (30%) uvádí jako jedno z pozitivních přínosů tramského hnutí i možnost zažít **pocit dobrodružství**.

Reakce na otázky po přínosu pro současnou mladou generaci a celospolečenském významu se velmi prolínají, často se objevují společní jmenovatelé a nebylo jednoduché tyto odpovědi rozlišit. Nicméně to, co by mohl tramping předat mladším generacím, je možno pojmenovat následovně.

Tramping může ukázat nastupující generaci **netradiční způsob trávení volného času**, který se velmi liší od současného stylu volného času „počítačové generace“ (sedm respondentů, 35 %) Tento styl může být spojený i s relaxací a intuitivním řešením mnohých běžných problémů (*...hele, když je ti nanic, jdi se projít, jdi třeba jen po parku a dívej se po přírodě, zkus se zastavit a všechno to promyslet, co tě trápí*). Sami respondenti však při rozhovorech sami vznesli otázku, jakým způsobem tento styl mladým lidem prezentovat, aby se pro ně stal atraktivní (*Jenže tohle jim předat není jednoduchý, na to musí být pravá chvíle na správném místě...*).Poukazují přitom na rozpor mezi původním spontánním seznámením s trampingem u starší generace a současnou situací (*Ale pokud by se našel nadšenec, který by jim tenhle způsob života ukázal, proč ne. Ale to je zase podobný skautingu, k trampování ses vždycky dostal tak nějak sám, dobrovolně, to by muselo být naprosto spontánní...byla by to výzva*).

Dalším přínosem, důležitým pro nastupující generaci, je opět jmenovaný pozitivní vztah k **přírodnímu prostředí**, který nepotřebuje podrobnější komentář.

Neméně důležitý se zdál být respondentům také návrat k běžným mezilidským vztahům, osvobozeným z internetové anonymity.

Toto hnutí může být kladem i z hlediska **získávání samostatnosti, soběstačnosti, odolnosti** i schopnosti přežít za nepříznivých podmínek. To jsou vlastnosti, které současně mladé generaci poněkud chybí. Starší generace respondentů vzpomněla i takové hodnoty, jako **láska k vlasti a národní hrdost**.

4.6.4 Budoucnost trampského hnutí

Pravděpodobně nejdůležitějšími pro šetření byly otázky, které se týkaly názoru respondentů na budoucnost českého trampingu. Ačkoliv dotazovaní měli s tímto hnutím mnohaleté zkušenosti, jejich reakce nebyly zcela jednoznačné a mnohdy je nebylo jednoduché přesně dekodovat. Tyto odpovědi budou zde rozebrány poněkud podrobněji, než tomu bylo v předchozích kategoriích.

Kategorickou odpověď hnutí **zaniká**, vyslovilo sedm respondentů, což je 35 %. Příčinou je podle nich množství faktorů, které byly uvedeny v předchozích odpovědích (moderní technologie, nezájem mladé generace, konzum současného světa atd.) *Bude zanikat, protože lidi jsou strašně zhýčkaní. V lese není wifi a není tam sprcha. Já si vážně myslím, že tramping mého mládí - kanady, vojenská košile, usárna a Brontosauři u ohničku, že to opravdu mizí.*

Pokud se však detailně zaměříme na přepis rozhovorů s těmito respondenty, je možné vysledovat, alespoň u některých, podvědomé přání, aby tento zánik byl alespoň co nejvíce oddálen (*Ale abych byla optimista, ještě to chvíli potrvá, pár desetiletí, než odejde i poslední generace*).

Názor, že český tramping **nezaniká**, uvedlo pět tazatelů (25%). Podle jejich názoru tramping zcela nezaniká, okruh jeho členů se však čím dál více zužuje a pravděpodobně mu zůstanou oddaní jen jeho největší nadšenci, podobně jako u některých jiných hnutí (*Stejně si myslím, že kdo to má pod kůží, tak to neopustí. Kdo dneska jezdí na vandry, tak je takovej ten fakt skalní vandrák a ty už u toho zůstanou.*). Ani tito respondenti si však nejsou jisti, jak dlouho toto nadšení pro tramping vydrží. (*Až zmizí oni, kdoví jak to bude. Ale snad to bude ještě nějakou dobu trvat... No říkám, dokud budou kluci mého ražení, tak to potrvá*).

Čtyři tazatelé (20 %) připustili možnost, že **zaniká** pouze **klasický tramping**. Klasickým trampingem je zde označen tramping se všemi charakteristickými atributy, který se nejvíce blíží ideálu trampingu prvorepublikového. Tito respondenti se domnívají, že tramské ideály však zůstanou zachovány, změní se pouze vizuální stránka příslušníků tohoto hnutí (moderní outdoorové vybavení), popřípadě myšlenky trampingu převezme jiné hnutí.

Čtyři respondenti připouští, že současné tramské hnutí prožívá **poměrně složité období, až krizi** a jeho budoucnost je natolik složitá, že se jí neodvážují nějakým způsobem předvídat, nicméně doufají v jeho další trvání. *(Nevím, jestli úplně zaniká, ale určitě značně upadá... Mě to připadá, že se snaží přizpůsobit poměrně složitým podmínkám dnešní doby, ale to přizpůsobování, to už není to pravé).* Tuto situaci mohou přímo či nepřímo ovlivnit různorodé společenské změny, tak jako se to stalo u jiných zájmových aktivit. *(Takže - proč by se něco takového nemohlo stát i s trempingem. Necháme se překvapit a zatím bych to nechal otevřený, přijď tak za deset let!).*

Pokud se souhrnně zaměříme na tuto závěrečnou část šetření a odpovědi respondentů, můžeme vyzorovat u členů hnutí určitou nejistotu při prognóze budoucnosti trampingu. Objevuje se zde rozpor mezi objektivní realitou současné společnosti a podvědomým přáním, uchovat toto hnutí a jeho ideály i do budoucnosti.

Závěr

Vytyčený cíl diplomové práce - seznámit s historií a základními myšlenkami trampského hnutí - byl v rámci práce tohoto rozsahu splněn. Tento cíl se může v množství aktuálních témat jevit jako poněkud nevýrazný. Avšak objektivní přiblížení hnutí, vyzdvižení jeho nesporných kladů a originality je základním přínosem této práce.

Historická fakta, související s tímto hnutím, jsou nepochybně dána a v tomto směru se jednalo o jejich zpracování, utřídění a objasnění v některých příčinných souvislostech. Dlužno dodat, že dostupné zdroje, mapující historii trampingu, se ponejvíce věnují období do vzniku druhé světové války. Zdá se to logické, neboť v tomto období zažíval tramping svoji „zlatou éru“. Zmínky o hnutí trampingu v období protektorátu prakticky chybí a je možné se odvolat pouze na vzpomínky pamětníků.

Následující období trvání socialismu je ve vztahu k tomuto hnutí poněkud rozporuplné a kulminuje od represí v padesátých letech přes jeho návrat v letech šedesátých až po více či méně trpěný tramping let osmdesátých. Zdroje z těchto let jsou poměrně rozmanité a často je nebylo jednoduché vyhledat.

Rozličnost, dostupnost a hlavně objektivita zdrojů byla tedy jednou z obtíží, která výzkum provázela.

Tramping se může jevit jako okrajovým a pro běžnou veřejnost poněkud zkresleně interpretovaným hnutím, což vyplývá z jeho samotné podstaty. Členové tohoto hnutí nikdy nebyli vládnoucími garniturami příliš pozitivně prezentováni, pro svoji svobodomyšlnost byli představováni spíše jako subkultura nežádoucí a více či méně společností trpěná. K tomuto pohledu přispěla bohužel také skutečnost, že se k trampům odjakživa přidružovali i lidé, kteří měli s tímto hnutím jen málo společného a které zajímal spíše alkohol a vyvolávání různých konfliktů a potyček. Snaha o objektivní a zcela reálnou prezentaci českého trampingu je tedy základním přínosem práce.

Prostudujeme-li poznatky, shrnující filozofii tohoto českého fenoménu, není možné si nevšimnout ušlechtilého poselství, které může tramping předat dalším generacím. Pozitivní vztah k přírodě i nezištné mezilidské přátelství je cennou devizou, která je pro současnou postmoderní společnost velice potřebná.

Jako další přínos této práce můžeme tedy vidět v souhrnu a podrobném přiblížení ideálů, které toto hnutí od začátku provázejí.

Na striktně položenou otázku, zda definitivně zaniká klasické české trampské hnutí, je i přes vyhodnocená data odpověď poněkud složitá. Je více než pravděpodobné, že jeho tradič-

ní forma v současné době postupně mizí a obraz klasického trampa v maskáčích a usárnou na zádech se objevuje na nádražích a kempech čím dál tím méně. Jak dlouho však tento zdánlivý úpadek bude trvat a povede - li ke konečnému zániku, nelze předpovídat.

Je totiž nutné vzít v potaz, že tramping je velkou měrou ovlivňován různými společenskými změnami, často velmi nenápadnými. Vždyť může opět nastat doba, kdy lidé pocítí potřebu tímto stylem reagovat na svazující systém, který si člověka čím dál více přivlastňuje pravidly, závazky, smlouvami, paušály a nejrůznějšími produkty.

Bylo by tedy vhodnější konstatovat, že český tramping doposud nezaniká, pouze se striktně zužuje okruh jeho členů a příznivců.

Pokud jde o dílčí cíle, je sociální skutečnost stále proměnlivá, ale ani přesto neseťřely změny pravou podobu trampingu, jen pozměnily úhel pohledu. Je snad pravým trempem ten, kdo křížuje českou krajinu ve stetsonu a kostkované košili, nebo ten, kdo prochází v outdoorovém funkčním vybavení? Tato úvaha by se mohla zajisté stát základem dalšího bádání.

Jako nesporný přínos hnutí se ukazuje schopnost uchovat a hlavně přenést dál hodnoty, které zde byly několikrát citovány, které dělají tramping trampinem a platí po všechny generace - kamarádství, čest, spolehlivost, schopnost pomoci, samostatnost i kolektivní duch, schopnost „přežít“ za všech podmínek, hrdost na svou samostatnost a „nezávislost“, vztah k vlasti a přírodě a bylo by možno vyjmenovat mnohá další pozitiva.

Vyznavači trampského hnutí, byť nijak neorganizováni, jsou především lidé s pozitivním myšlením, s nepochybnou mírou empatie ke svému okolí a kladným vztahem k přírodě.

Tramping naprosto nenásilnou formou (a aniž si o to vědomě usiluje) vychovává jedince s určitou zdatností a odolností, kteří jsou potřební v každé zemi. Přínos trampingu je obtížně uchopitelný, ale není malý. Bohužel ho nelze uchopit kvantitativně, podřídít ho jakémusi sčítání, ale jistě není zanedbatelný. Jistě by nebylo od věci zmiňovat jeho existenci a tradice v hodinách pedagogiky volného času a dát tomuto tématu poněkud větší prostor, než je doposud zvykem.

Zcela jistě se jedná o aktivitu, která si jednou provždy zachová své příznivce. Je jisté, že se jedná o aktivitu svého druhu, která nepodléhá konvencím, není možné ji svázat pod nějaký systém, nebo zastřešit jinou organizací zaměřenou na volný čas. Tento princip nespoutanosti je asi tím nejvíce jednotícím - absolutní svoboda v maximální možné míře, propojená jen pravidly soužití a kamarádství je originalitou, která za zkoumání stojí. Úhel, pod kterým na ni budeme nahlížet je proměnlivý, může být do značné míry jen idealizací, která však

dokáže vnést klid a řád do mysli člověka. V tomto ohledu je tramping zcela jedinečný, nenapodobitelný a v jistém smyslu slova i nenahraditelný.

Z tohoto pohledu se nabízí zpočátku velmi smělá, ale ne nerealizovatelná, myšlenka využití ideálů trampingu v současné pedagogice volného času. Tato možnost se zprvu jeví jako záležitost poměrně komplikovaná, vzhledem k „neorganizovanosti“ tohoto hnutí. Je však podstatné uvědomit si fakt, že jisté procento pedagogů volného času, mladších i dříve narozených, vyrůstalo ovlivněno trampingem, byť v různých podobách. Během rozhovorů někteří respondenti tuto myšlenku sami nastínili. Je realitou současnosti, že předávání různých způsobů trávení volného času není záležitostí pouze rodiny, ale i dalších institucí.

Logicky se tedy nabízí myšlenka, jak do budoucna zachovat bezesporu pozitivní rysy trampingu, aniž by splynul s ostatními podobnými aktivitami a přitom ho atraktivně přiblížit mladým lidem. Touto cestou by bylo možno směřovat další výzkum tohoto bezpochyby zajímavého a originálního českého fenoménu.

Literatura

- ALTMAN, Karel. *Jak někteří trampují*. In: KOLEKTIV AUTORŮ. *Rajče na útěku*. Brno: Doplněk, 2003. ISBN 80-7239146-1.
- BERKA, Miroslav. *Posázavský pacifik: historie železnice a trampingu na Zlaté řece*. Praha: Nakladatelství dopravy a spojů, 1991. ISBN 80-7030-135-X.
- FILIPCOVÁ, Blanka. *Člověk, práce, volný čas*. Praha: Svoboda, 1967.
- FRANC, Martin, KNAPÍK, Jiří. *Volný čas v českých zemích 1957-1967*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2229-5
- HÁBL, Jan. Pedagogika a metanarace: pro a navzdory postmoderní situaci. In: Rodon [online]. [cit. 2014-08-20]. Dostupné z: <http://www.rodon.cz/clanky/Studie-a-komentare/Pedagogika-a-metanarace-pro-a-navzdory-postmoderni-situaci-735>
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum, základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2
- HUBÁČEK, Jaroslav. *Malý slovník českých slangů*. Ostrava: Profil, 1988.
- HURIKÁN, Bob. *Dějiny trampingu*. Praha: Novinář, 1990. ISBN 80-7077-432-0.
- JANEČEK, Petr a BITTNEROVÁ, Dana. *Folklor atomového věku*. Praha: Univerzita Karlova, Národní muzeum, 2011. ISBN: 978-80-7036-315-7
- JANIŠ, kamil ml. *Vybrané kapitoly z dějin výchovy*. Opava: Slezská univerzita, 2009. ISBN 978-80-7248-530-7
- KÁŠ, Svatopluk. *Kocourkovští učitelé, jejich historie a tvorba*. Praha: Dokořán, 2007.(236 s.) ISBN: 978-80-7363-133-8
- KAŠÁK, Vladimír. *Počátky trampingu na Kačáku. Oddělení aktivit v přírodě*, 2009. ISBN 978-80-904094-1-5.
- KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. 14-545-83
- KUČEROVÁ, Blanka. *Tramping - fenomén ryze český*. Literární noviny, č. 21. Praha: Litmedia, 2001
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Kvalitativní přístup v pedagogice*. Praha: Karlova univerzita, Fakulta tělesné výchovy a sportu [online]. [cit. 2014-12-27]. Dostupné z: <http://www.ftvs.cuni.cz/hendl/metodologie/kvalvyzkpedhendl.pdf>

- LANGER, Miloslav. *Porta znamená brána- (-i do nového století?)*. Praha: Adonai, 2001. ISBN 80-86500-23-3.
- LIBROVÁ, Hana. *Láska ke krajině?* Brno: Blok, 1988.
- LUDVÍK, Marcel. *Malá encyklopedie turistiky*. Praha: Olympia, 1986. ISBN 27-002-86.
- MÁCHA, Zbyněk. *Kronika trampské písničky*. Praha: Panton, 1967.
- MÜHLPACHR, Pavel. *Sociopatologie*. Brno, Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-4550-7
- NEŠPOR, Zdeněk R. *Proti pad'ourům a astrachánům*. Advojka [online]. 21. 07. 2010, roč. 2010, č. 15 [cit. 2015-04-03]. Dostupné z: <http://www.advojka.cz/archiv/2010/15/proti-padourum-a-astrachanum>
- PECHA, Libor. *Woodcraft*. Olomouc:Votobia, 1999. ISBN 80-7198-353-5
- PETRUŠEK, Miloslav. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-310-5.
- POSPÍŠILOVÁ, Helena. *Mládež, hodnoty a volný čas*. OLOMOUC: HANEX, 2010. ISBN 978-80-7409-036-3
- SETON, Ernest Thompson. *Knihy lesní moudrosti*. Praha: Olympia, 1970. 27-058-70
- SKALKOVÁ, Jarmila. *Pedagogika a výzvy nové doby*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-060-3
- ŠEĐOVÁ, Klára a ŠVAŘÍČEK, Roman. *Jak psát kvalitativně orientované výzkumné studie*. Pedagogická orientace, 2013, roč. 23, č. 4, s. 478–510. Brno, Masarykova universita, 2013.
- ŠEĐOVÁ, Klára a ŠVAŘÍČEK, Roman. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0
- TUČEK, MILAN a FRIENDLANDEROVÁ, Hana. *Češi na prahu nového tisíciletí*. Praha: Slon, 2000. ISBN 80-85850-88-5
- WAIC, Marek a KÖSSL, Jiří. *Český tramping 1918-1945*. Praha: Práh, 1992. ISBN 80-900835-7-9.

Příloha A

Přepis rozhovoru nejmladšího respondenta:

Rozhovor č. 12

Pan J., 29 let, tramp samotář.

K., já Ti - stejně jako všem ostatním - děkuji za ochotu uskutečnit tento rozhovor. Mě to moc při výzkumu pomůže, mladých trampů ve tvém věku jsem moc nenašla. Taky si myslím, že vy mladí třeba vidíte celou situaci trochu jinak, máte na spoustu věcí určitě jiný, modernější názor a tak toho chci využít. Takže - připraven odpovídat na moje otázky?

Já s tím nemám problém.

Taková naprosto základní otázka na rozjezd - K., co Tebe přivedlo k trampování? Co tak mladého muže, technického typu, jako jsi ty přivede do přírody?

No to je otázka na tělo... Mně se na trampingu zalíbila ta jeho dynamičnost (to je ten správný obrat, to mám z práce), to, že nejsem pořád na jednom místě. Z toho samozřejmě vyplývá větší počet zážitků, s každým dalším místem poznáš něco nového a pak si můžeš říct „Támhle jsem byl, jó a tady to taky znám“. Třeba se můžu pochlubit mezi klukama...Já jsem v přírodě rád, to mám asi po mamce, ta chodí strašně ráda na pěší túry a stará se o zahrádku.

No a nemusím to nijak zastírat, že v době, kdy jsem začal jezdit ven, mi jako studentovi přišli vhod i celkem levný náklady, nepotřeboval jsem na ten víkend moc, a co jsem potřeboval, tak mi půjčil strejda, ten měl dobrou výbavu pro pobyt v přírodě, protože taky dřív hodně jezdil, ty lahvičky jsme si s kámošem koupili a konzervu taky. Takže pro nás mladý kluky - ideální.

Takže Ti jako takovej ten základ, přímo pravzorek mohla být mamka. Nebo i ten strejda, co ti půjčoval výbavu pro bivak?

No strejda mě ovlivnil asi nejvíc. Jezdili s tetou po revoluci hodně na kole se stanem, to bylo něco podobného. Strejda taky ved svého času cyklistickej oddíl, měl totiž opravnu kol a scházeli se tam docela často kluci mého věku. Tak nás asi jednou nebo dvakrát vzal v těch třinácti, čtrnácti na takovej puťák, prostě si vzal šest pubertáků na víkend s tetou na starost a jezdili jsme po Čechách. To víš, že jsme držkovali a byli protivný. Ale na druhou stranu, to

celodenní putování, pak někam zajet do klidu, postavit si sám stan, udělat na ohni něco k jídlu, ráno sbalit a zase dál, to byl asi ten první podnět k tomu dalšímu. No vidíš, teď se mi vybavuje, jak jsme třeba ten stan postavili první noc blbě, pak nám spad a my v něm celou noc spali jak ve spacím pytli, jak se nám nechtělo vstávat...

Fakt jste to neopravili?

Ne, my se báli vylízt... (smích) a taky jsme byli líný.

Hlavně že jsi na to nezanevřel, po takových zkušenostech. A když si pak začal jezdit t sám, co tě na tom lákalo? Základy si měl teda z puťáků...

No já už jsem to myslím řek hned na začátku, tak ať se neopakuju. Ještě takový to dobrodružství s kámošema a pocit, že už jsme velký a dospělý, to jsem předtím neříkal, že jo?

Jo, to říká hodně lidí, že měli podobnej pocit, když začali trampovat úplně sami.

Tak vidíš, že nelžu.

Na to bych ani nepomyslela. K., jak ty dlouho vlastně jezdíš na tramp?

No skoro devět let, ale párkrát jsem vyjel i na střední škole - ale to nebylo moc slavný. To bylo spíš takový seznamování s alkoholem. Počkej, to tam nebudeš psát, ne?

Ale tím si prošlo dost lidí, co znám, to je normální, ne? To víš, že to tam napíšu, ať je to autentické.

Ty to píšeš, já ne.

Tak teď trochu vážnější otázky. K., ty seš oproti mně mladej kluk a určitě máš na to jinej názor. Změnilo se něco podstatnýho za tu dobu, co vandruješ? Celková atmosféra, nebo tak něco ?

No možná se mění lidský smýšlení na to, co to vlastně tramping je. Mě třeba kamarádi nedávno říkali, že jedou na čundr za obec a budou tam celej tejděn chlastat. To si nemyslím, že je to správný, i když to mám třeba taky za sebou, ale co toleruješ u puberťáků, tak už je u kluků mýho věku na divný. Jako kdyby byl tramping jen o chlastu a na pobyt v přírodě byly různý moderní outdoorový aktivity, to je přece blbost.

Takže ty tak nějak taky cejtíš, že tramping není jen o pití a přespání venku?

No jasně že není. Když si vyjedeš ven, určitě trochu utečeš od stresu a všedních problémů. Dřív se asi zdrhalo, předpokládám od politiky, ne? Taky tě to naučí samostatnosti - zajímá tě, kde se vyspiš, kde se najíš a taky koukáš do mapy, kudy se půjde, co můžeš vidět a tak. Já mám třeba docela kvalitní GPS, ale strašně rád si sebou беру klasický turistický mapy. Třeba jsem vždycky obdivoval strejdu, jak se v nich vyznal. Ten snad nikdy nezabloudil. Já jsem taky pyšnej, že se vrátím domů (smích).

K., když by ses měl zamyslet, naprosto vážně, co se ti zdá na trampingu nejdůležitější? Může to dneska mladým lidem ještě něco přinášet? Ono těch možností je teď už mnohem víc, jak relaxovat.

No oni jsou ještě lidi, který to baví, ale budou mizet. Co jsem se s klukama setkal, tak se mi vždycky líbila jejich naprostá tolerance, ty jseš takovej a ty jinej, ale dneska to je jedno, prostě pokecáme, hlavně že jsme venku. Já se setkal s všelijakými lidma, ale nepamatuju si, že by byl někdo nějak agresivní, nebo se vyvyšoval, to ne.

Jestli může tramping ještě něco mladým lidem přinášet...No kdo chce, tak si tam najde radost z pohybu, z pobytu v přírodě a taky máš radost z toho, že jsi venku a sám se o sebe postaráš, že si nezapomeněš zabalit spacák a lahváče na cestu.

A nějaký hlubší význam, řekněme pro celou společnost? Třeba jak byl dřív tramping revolta, vyjádření naprostýho nesouhlasu se společností? Má dneska nějaký význam? Jak to vidíš?

No já myslím, že už to není, co bývalo. Písně k ohňům už jsou napsané, nové osady podle mě už taky moc nevznikají.

Takže tramping pomalu zaniká?

Bude zanikat, protože lidi jsou strašně zhýčkaní. V lese není wifina a není tam sprcha. A kde není sprcha a internet, tak tam nejdu. To je myšlení mladý generace, já sám už mám taky rád pohodlí.

A to jsi mladej!

A to jsem mladej ..

Tak Ti pěkně děkuju a pak dám vědět, jo?

Jo, fajn.

Příloha B :

Přepis rozhovoru nejstaršího respondenta:

Rozhovor č. 15

Pan S., 80 let, člen osady C.,

S., díky moc, že jste si na mě udělal čas, vážně, mě to moc pomůže.

Děvče, já mám času dost, vždyť jsem v důchodu... Tak jak Ti můžu pomoci?

Já jsem Vám už říkala, že píšu diplomku o českém trampingu, tak mě napadlo, že vy vlastně pamatujete počátky trampingu tady na osadě, že si s Váma udělám takový malý rozhovor, jak to vlastně s tím trampinem bylo a je. Já už mám pár rozhovorů s mladšíma trampama, ale asi by bylo zajímavý, třeba porovnat Vaše odpovědi s tou mladší generací.

No abych ti neudělal ostudu...

S., vy nikdy. Já jsem si sebou vzala mobil, mám tam diktafon, abych si to všechno nahrávala, a pak si to přepíšu. Nebude Vám to vadit?

No to je jak v televizi...(smích), čeho se na starý kolena dočkám! Tak začneme, prosím.

S., já o Vás vím, že je tramping celý Váš život, že jste trampoval i s P. rodiči, zakládal tady osadu, ale jak jste se vlastně k trampingu dostal?

No ...on je to vlastně trochu i pohled do české historie. Příchodem okupantů a následný válečný stav všechny organizace a spolky na půdě bývalé československé republiky v podstatě zakázal. I když i za tohoto stavu některé organizace ilegálně pracovaly a jejich členové byli v podstatě hrdiny. Já jsem v té době patřil do generace deset až dvanáctiletých chlapců, kterým náhle „obratem ruky“ chyběla možnost se sdružovat, jak bylo zvykem před válkou. Tak jsme se uchýlili k trampingu, který byl víceméně trpěn. Byl sice trnem v oku, posmíváný, ale byl.

S., a měl jste nějaký vzor v rodině, někoho, kdo Vám třeba ukázal pobyt v přírodě a zálesáctví?

No jsem byl pře válkou od útlého mládí členem Sokola, zúčastňoval jsem se všech akcí pořádaných českým Sokolem. Rodiče mě k této činnosti pečlivě vedli. Můj otec měl také velmi vřelý vztah k tehdejší české skautské organizaci Junák. Jeho mladší kamarádi byli členy skautské

organizace a naše rodina se velmi často zúčastňovala různých skautských jednodenních výletů a a navštěvovali jsme i jejich některé tábory.

Jestli jsem to dobře pochopila, byl jste členem Sokola a asi i Junáka, že? A pak jste přešel k trampingu?

Ano, zalíbila se mi hlavně ta volnost a poněkud nespoutaný pobyt v přírodě. Například v Sokole byla velmi přísně dodržována kázeň, což ovšem neznamená, že v tramském hnutí si každý mohl tehdy vše dovolit. Ono záleželo na tom, jak který z nás byl vychován v rodině. No a jak jsem již řekl, za války byl pro nás tramping určitým východiskem z nouze.

je pravda, že když jsem psala teoretickou část diplomky, tak jsem se opravdu setkala s tím názorem, že Skaut byl pro mladé hochy příliš organizovaný a tramping je lákal svou určitou volností. Takže je to tak?

No jistě! Mladý člověk nikdy nechce být příliš svazován, to je jisté. To je ta určitá revolta mládí, ta byla, je a bude. Ale i pobyt v Sokole a Junáku mi dal velmi mnoho, to je samozřejmé.

S., a jak dlouho se tedy trampingu věnujete?

Tak tady může odpověď znít: Celý život. Co by Tě mohlo zajímat, že za mojí éry, tedy myslím první republiku, vedly „tramské rodiny“ k tomuto hnutí a lásce k přírodě i své děti a určitým způsobem se to dědilo. Já jsem měl sice měl během manželství trochu větší přestávky, ale jak jistě víš, tak jsem si v důchodu to trochu vynahradil, i když ne tím klasickým trampinem, to už bych působil asi směšně. Ale mám velmi tolerantní ženu, a tak jsem si velmi často vyrazil na kole. Nebo jsem si třeba o určité lokalitě načel různé zajímavosti a jel se tam třeba vlakem podívat. Byl to takový tramping pro nás starší věkem. Je to zajímavé, v důchodu jsem procestoval velký kus Čech, snad více než za mlada. Jen zdraví kdyby sloužilo.

Ale S., vždyť vy hravě strčíte do kapsy mladší ročníky, co se fyzičky týče. Když se zeptám., vy můžete jako jeden z mála -teď to myslím jako poklonu, opravdu - srovnávat, jak moc se tramping měnil, dejme tomu od první republiky až do porevoluční doby. To je naprosto úžasné. Co je nejpodstatnější změna? Ono jich asi bylo strašně moc, že?

Tak já když se tak zamyslím nad uplynulými lety. ...V době totality tramské myšlenky bezpochyby společnost ovlivnily, myslím tu společnost obyčejných občanů. V odporu k režimu mnozí lidé hledali možnost, jak se aspoň na chvíli zbavit politického útlaku. Jednotlivci i celé rodiny utíkali do přírody a na chaty, kde trávili volné chvíle v určitém kamarádském spole-

čenství, relativně bez přetvářky. Bohužel i politická příslušnost a nevalné morální vlastnosti nás začali i na osadách a chatách rozdělovat. A když si vzpomenu na vyprávění svých rodičů, za okupace docházelo bez uzardění i ke kolaboraci a udávání, často i blízkém sousedském okolí.

V průběhu doby komunistického režimu a odporu k němu docházelo mezi dospívající mládeží ke změnám způsobu protestu a chování. Docházelo k určité destrukce všech bývalých hodnot. Já osobně si myslím, že jedna část mládeže byla v jádru ještě na určité morální úrovni, i když se k ní společnost chovala dost skepticky - já bych sem řadil i tehdejší mladé trampy. Byl to pořád určitý druh protestu. Určitá část mladých lidí ve svém odporu sáhla až na dno a také na něm někdy bohužel zůstala.

Já osobně si myslím, že je jen dobře, že se po revoluci znovu obnovila činnost Junáka, Skauta a dalších zájmových uskupení, které působí výchovně na děti a mládež. Čas může ukázat, jak se to povedlo.

Lidská společnost se stále vyvíjí, podle okolností. Politických, sociálních, ekonomických i technických. To se projevuje samozřejmě i globálně. Často se říká, že se tento koloběh neustále opakuje. Je to stálý boj mezi dobrem a zlem, kdy zlo má na své straně často vítězství.

S., když jste poznal tramping, Junák i Skaut, ce je podle vás v těchto hnutích nejdůležitější? Jsou to sice hnutí navenek rozdílná, ale základ mají společný, úcta, slušnost, určité morální hodnoty a koneckonců i určité zvyšování tělesné zdatnosti no a samozřejmě láska až úcta k přírodě.

Teď to ode mě bude znít velmi starosvětsky, ale já jsem člověk, jehož generace zažila druhou světovou válku a v té první umírali jejich dědové a otcové. Takže - všechna tato hnutí, ať už jakýmkoliv způsobem, mohou ovlivnit morální hodnoty a postoje jedince a jeho vrstevníků. Já bych si přál, aby mohla natolik společnost ovlivnit, aby výchovou a vzděláním už k válkám nedocházelo. To je samozřejmě jen zbožné přání, ale kéž by se to mohlo naplnit.

.....

Copak?

To jsou strašně krásná slova, až mě z toho trochu mrazí. Já na vás vždycky obdivuju tu kultivovanost projevu. S., co by mohl tramping přinášet i do dnešní uspěchané doby?

Všechno to dobré, kladné, co patří do slušné a kulturní společnosti. Myslím, že moje generace tzv. masarykovské republiky měla větší hrdost, zodpovědnost a lásku k vlasti. To se

dnes bohužel už moc „nenosí“, přesto si myslím, že to jsou hodnoty, které mohu morální váhu společnosti pozvednout.

A jak to bude s trampováním v Čechách dál? Myslíte, že ještě nějakou dobu vydrží?

Milé děvče, to si netroufám předpovídat., Jak se i naše doba mění, tak i toto hnutí jeví určitě změny a nabývá jiných forem. Já se domnívám, že opravdu původní, prvorepublikový tramping již zcela vymizel. Něco myšlenek přežívá ve Skautu, ze kterého vlastně vzešel, některé myšlenky přebírají moderní aktivity, já o nich nemám zase takový přehled. Bylo by však škoda, kdyby z povědomí společnosti zmizelo trampování úplně.

Tak moc děkuju, zase mám o čem přemýšlet. Jak to všechno zpracuju a sepíšu,dám Vám vědět,vás to určitě bude zajímat.

Příloha C: CD s doslovnými přepisy všech rozhovorů s respondenty.

